

Divrej Tora

Godina 12

Zagreb, šabat 6. listopada 2018. - 27. tišrija 5779.

Broj 1

<http://twitter.com/DivrejTora>

divrejtora@gmail.com

B"H

Šabat Berešit

Jeruzalem	18:01	19:00
Zagreb	18:10	19:09
Rijeka	18:17	19:16
Split	18:10	19:09
Dubrovnik	18:04	19:03
Vinkovci	18:00	18:58
Sarajevo	18:02	19:01
Doboj	18:03	19:01
B. Luka	18:06	19:05
Beograd	17:53	18:52
Novi Sad	17:55	18:54
Subotica	17:56	18:54
Zrenjanin	17:53	18:52
Niš	17:48	18:47
Beč	18:07	19:06
Frankfurt	18:37	19:35
Edison, NJ	18:14	19:13

Dnevni Zmanim za Grad Zagreb

Datum	utorak 9.10.2018.
Alot Hašahar	5:36
Najranije Talit	6:10
Nec Hahama	7:04
Najkasnije Š'ma	9:54
Zman Tefila	10:50
Hacot	12:43
Minha Ketana	16:00
Plag Haminha	17:11
Šekia	18:21
Cet Ha-kohavim	19:03

Paraša Berešit

Saatchi Art Artist Sharon Feldstein; Painting, "Berešit No. 1"

(Berešit 1,1-6,8)

B-g u šest dana stvara svijet. Prvoga dana on stvara tamu i svjetlost. Drugoga dana On oblikuje nebesa, razdvajajući "gornje vode" od "donjih voda". Trećega dana On postavlja granice kopnu i moru, te daje nalog drveću i raslinju da iznikne iz zemlje. Četvrtoga dana On postavlja sunce, mjesec i zvijezde da mjere vrijeme i osvjetljavaju zemlju. Ribe, ptice i gmazovi stvoreni su petoga dana; kopnene životinje i ljudsko biće šestoga. B-g prekida s radom na sedmi dan, i posvećuje ga za dan odmora.

B-g oblikuje ljudsko tijelo od zemaljskog praha i udahne mu u nosnice „živu dušu“. Prvobitno, čovjek je jedina osoba, ali zaključivši da „nije dobro da je čovjek sam“, B-g uzima od

čovjeka „stranu“, oblikuje je u ženu, i spaja ih u bračnu vezu.

Adam i Eva su postavljeni u Edenski vrt. Dobili su zapovijed da ne jedu s „drвета poznavanja dobra i zla“. Zmija navede Evu da prekrši zapovijed, a ona podijeli zabranjeni plod sa svojim mužem. Zbog njihova grijeha dolazi zapovijed da će čovjeka zadesiti smrt, tako da će se vratiti u zemlju od koje je stvoren, i da će svaki uspjeh doći jedino kroz naprezanje i teškoće. Čovjek je prognan iz Vrta.

Eva rađa dva sina, Kajina i Abela. Kajin se zavadi s Abelom i ubije ga, te tako postane lualica bez stalnog mjesta boravka. Adamu se rađa treći sin, Set, čiji je potomak u desetom koljenu Noah, jedini pravedan čovjek u pokvarenom svijetu. ■

Alija po Alija

Parašat Berešit

Prva alijsa - 34 p'sukim - 1,1 - 2,3

Ova alijsa sadrži prvi izvještaj o Stvaranju.

Prvi odlomak *Brešita* rijetko se čita u Minhi prethodnog šabata. Samo kada je Simhat Tora na šabat, čita se prethodnog šabata, i u tom slučaju u Šaharitu i Minhi. Simhat Tora ne može pasti na šabat u *huc la-arec* (van Izraela), no u Izraelu se to događa dosta često. Ove smo godine iz *B'reišita* čitali u ponedjeljak ujutro, ali ne kao čitanje ponedjeljkom, već kao Simhat Tora. Na Simhat Tora čitamo cijeli odlomak od 34 *pasuka*.

Običnim ponedjeljkom i četvrtkom čitamo samo prva tri dana stvaranja, ukupno 13 *p'sukim*. U nekim je *šulovima* običaj da se u četvrtak čita do uključujući 5. dana stvaranja (ukupno 23 *p'sukim*). Jeste li shvatili? Četvrtak - *jom hamiši* - zgodno, zar ne?

U Gemari postoji spor o tome kada je stvoren svijet - u tišreju ili nisanu. Riječ *B'reišit* je anagram od *Alef B'tišrej*. Da su anagrami bili prihvatljiv izvor, možda bismo mogli riješiti taj spor. Svejedno, to je lijep anagram.

Baal HaTurim ističe da je g'matrija *B'reišit bara* 1116, jednako kao i brojčana vrijednost fraze: *B'roš hašana niv'ra* - na R.H. je (svijet) stvoren.

Koliko je star svijet?

Ovo što slijedi je jedan od mnogobrojnih načina objašnjenja starosti Zemlje. Postoje mnoge ideje koje donose potpuniju prezentaciju; ovo

ovdje je samo da vam otvori apetit.

Jedno tradicionalno gledište kaže da je prvi dan mjeseca *tišreja* godine 1., bio 6. dan Stvaranja, dan u kojem su stvoreni svi sisavci, uključujući i ljude. To je bio dan kad su Adam i Hava smješteni u Gan Eden; dan kad su jeli s Drveta spoznaje; dan kad su protjerani iz Gan Edena. Uz pretpostavku da su dani stvaranja bili dani koje mi poznajemo (možda jesu, a možda i nisu bili, ali tu sad neće biti riječi o tome), možemo se vratiti na Dan jedan Stvaranja i datum 25. *elula*, prije nego što je započela *godina jedan* (nazovimo je Nultom godinom).

Postoji znatan broj mišljenja da izvještaj o Danu jedan Stvaranja počinje 3. *pasukom* Tore: „I B-g reče - Neka bude svjetlost“. Ali što je s prva dva *p'sukima*? Berešit (odnosno, u početku) B-g je stvorio Nebesa i Zemlju, a Zemlja je bila bezoblična i prazna ... Kada? Kada se dogodio Berešit?

Jedan način da se shvati stvaranje jest da se ono podijeli u dvije faze. Prvo je stvaranje nečega ni iz čega - *jeiš mei'ajin* - *creatio ex nihilo*. Tim činom B-žjeg stvaranja nastala su Nebesa i Zemlja - drugim riječima - sve postojeće, ali u jednoj kaotičnoj mješavini.

Materija i energija i vrijeme i priroda i ideje i zakoni prirode i tko zna što sve, bez funkcije i reda, očekuju drugu fazu stvaranja. Prva faza stvaranja sažeta je u prvom *pasuku* Tore; rezultat tog stvaranja nečega ni iz čega, opisan je u drugom *pasuku*.

Od trećeg *pasuka* vidimo opis druge faze stvaranja: stvaranje nečega iz nečega. B-g je zapovjedio toj stvorenoj mješavini da se počne razlikovati, da se izdvoji iz *tohu vavohu* i da preuzme zaseban identitet. Svjetlosti nije zapovjedbano da nastane u *Danu jedan* (prema ovom gledištu o Stvaranju), Berešit je već bio stvoren; svjetlost se izdvojila iz primordijalne mješavine i otpočeli su zakoni fizike koji se primjenjuju na svjetlost - na Dan jedan. Tako je i s ostatkom Tjedna stvaranja.

Kada je bio Dan jedan Stvaranja? Recimo, prije malo više od 5779 godina. Kad je bio Berešit? Tora ne kaže. To je, zapravo, besmisleno pitanje jer je i vrijeme bilo dio mješavine i nije bilo u funkciji sve do druge faze Stvaranja. Ne treba „čekati“ Dan 4 i razmještaj nebeskih tijela kako bi se razmotrilo pitanje vremena - *vajehi erev, vajehi boker* ...bit će dobro. Ali ne od Berešita. To je bilo prije nego je vrijeme dobilo smisao.

Raši

Raši navodi rabina Jichaka koji objašnjava zašto Tora počinje s Berešit, a ne s *micvot* i halahičkim tekstovima u parašat Bo. On kaže da ćemo mi, ako nas narodi svijeta optuže za krađu zemlje Izraelove od drugih koji je okupirali kroz

(nastavak s 2. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

generacije, moći ukazati na događaje u povije-snim dijelovima Tore i vidjeti da B-g uzima zemlju od koga On hoće i daje je kome hoće.

Ali što se događa ako narodi svijeta ne prihvaćaju lekcije iz Tore? Možda nisu oni ti koje treba uvjeriti. Uzdamo se u proročansko vrijeme kada će svi narodi prepoznati B-ga Izraelovog i prihvatiti našu ulogu u ovom svijetu i naš odnos s Njim.

Mi smo ti koji trebaju vidjeti u Tori da B-g sve nadzire. To vrijedi i za Židove koji smatraju da smo uzurpatori ovdje, a vrijedi i za one ponosne Židove koji smatraju da su postigli sve što je ovdje bez pomoći B-že i bez njegova odobravanja. Prihvaćaju li Arapi i drugi ljudi ono što tvrdimo iz Tore, jedna je stvar. Da li mi, Židovi, stvarno vjerujemo da je ova zemlja naša? Jest. Ne bismo se trebali osjećati loše kad ističemo da je Erec Jisrael u našem posjedu.

Baal HaTurim i drugi ističu da *Sofei Teivot* - završna slova početne tri riječi Tore, tvore riječ *emet* - istina. Psalam 119,160 kaže: *Roš d'vorha emet*, početak (glava) tvojih riječi je istina. Jedan od hasidskih velikana kaže ovako: autor će često staviti svoj znak na početak svoga rada. B-žji "pečat" je *Emet*, a pojavljuje se u prvom setu *Sofei Teivota*. Slično tome, izvještaj o Stvaranju završava s tri riječi čija se posljednja slova sriču: *emet*. Tako smo sad na tragu ideje po kojoj je čitav postupak Stvaranja natopljen B-žjom *istinom* bez koje svijet ne bi bio sposoban postojati.

Mjesec je smanjen, ali to je nado-

knađeno - (a) svijetli i danju (ponekad - Sunce ne sjaji noću) i (b) ima bezbroj zvijezda kao "pratnju".

Koliko god da su Sunce i Mjesec različiti, nama se čini da su točno iste veličine. Stvarnost je jedna stvar, ali naša percepcija je također stvarnost.

G'matrija na temelju *L'ora šel Tora R. Yaakova Auerbach z"l*.

Mišlej (3,15) opisuje vrijednost Tore većom od rubina (ili bisera), i bilo što što čovjek poželi ne može se usporediti s vrijednosti Tore. (Dva *p'sukim* kasnije u istom kontekstu, nalazimo poznate riječi *D'rahe'ha darhei no'am ... i Ec hajim hi...*)

J'kara hi mi'p'ninim - ona (Tora) je dragocjenija od rubina (bisera) = 10 + 100 + 200 + 5 (315) + 5 + 10 + 1 (16) + 40 + 80 + 50 + 10 + 50 + 10 + 40 (280) = 611, što je brojčana vrijednost riječi Tora.

G'matrija prve fraze u Tori - *B'reišit bara* je 1116. *B'reišit bara* je napisano iznimno velikim slovima, pa rabi Auerbach piše da možemo dodati još 2, što nas dovodi do ukupno 1118. Ovo je g'matrija od *pasuka, Š'ma Jisra'el, Hašem Elokeinu, Hašem Ehad*. U određenom smislu, i *Š'ma pasuk* i *B'reišit bara* iznose slične tvrdnje o našem uvjerenju o B-žjem postojanju i Njegovom stvaranju svijeta.

Zbog nedostatka prostora i vremena, zadovoljit ćemo se ovdje da kažemo da prva aliya opisuje stvaranje i B-že odmaranje na prvi Šabat.

Levi

Druga aliya - 16 p'sukim - 2,4 - 19

Zatim imamo ponovno iznošenje procesa stvaranja, s naglaskom na Gan Eden, oblikovanje Adama, Adamovu dominaciju nad prirodom, njegovu prvu zabranu - jesti s drveta spoznaje dobra i zla.

„Nije dobro da čovjek bude sam“ objašnjeno je na različite načine, uključujući i to da je samo B-g jednina. Čovjek mora znati da, koliko god velik bi mogao postati i koliko god može postići, on nije B-g.

Sva stvorenja su dovedena pred Adama kao mogući „kandidati“ za partnera. Nitko nije bio pogodan, ali Adam im je svima dao ime (kao što ljudi stoljećima čine).

U prvom izvještaju o Stvaranju, čovjek je posljednji stvoren, te baš i nije svrha i fokus Stvaranja. U drugom izvještaju čovjek je fokus stvaranja.

Moramo stvari sagledati na oba načina.

Baal HaTurim i drugi upućuju na riječ s malim *hei - b'hibar'am* i preslaguju slova da tvore riječi "s Avrahamom", ukazujući da je zbog Avrahamove zasluga svijet stvoren. Osim anagrama, i mali *hei* podržava tu ideju, budući da Avraham nije oduvijek imao *hei* u svom imenu.

Š'liši

Treća aliya - 27 p'sukim - 2,20 - 3:21

Tekst Tore nagoviješta da je Adam prvo stvoren kao kombinirano muško-žensko biće, a onda (još uvijek na dan šesti) on (oni) je (su) fizički odvojeni, kao Adam i Hava, s na-

(nastavak s 3. stranice) **OU Israel's Torah Tidbits: Alija po Alija**

redbom i izazovom ponovnog spa-
janja duhovno, emocionalno, i na
neki način, i fizički - "i bit će jedno
tijelo."

Zatim nam Tora zagonetno priča
epizodu o Zmijinom mamljenju
Have, o jedenju sa Drveta, o kazni
za Zmiju, Havu i, na kraju, za
Adama.

Grieh (grijesi) Adama i Have nisu
tek osobni grijesi, nego, što je još
važnije, pomažu nam definirati
ljudsku narav.

R'vi'i

Četvrta aliya - 21 p'sukim - 3:22 - 4:18

Ova aliya počinje izbacivanjem iz
Gan Edena, što se smatra i metafo-
rom za redefiniranje uloge ljudi na
ovom svijetu i njihovog (našeg)
odnosa s B-gom.

Tora nastavlja s „rođenjem“ Kaji-
na i Hevela i Kajinovima ubojstvom
Hevela koje je uslijedilo nakon što
su obojica pred B-ga donijeli svaki
svoju žrtvu.

Prikazana je Kajinova kazna,
njegova loza.

Moguće je da su od Kajina potekle
drukčije vrste humanoida koje nisu
preživjele Potop. To bi moglo obja-
sniti neke fosilne nalaze.

Hamiši

Peta aliya - 28 p'sukim - 4:19 - 26

Ovaj dio sadrži priču o Lemehu,
pra-pa-pa-unuku Kajinovima i
njegovom slučajnom ubojici, o
Lemehove dvije žene Adi i Cili.
Tora spominje još Kajinovih pot-
maka i njihovu ulogu kao "prvaka"

u raznim područjima ljudske djelat-
nosti.

Ovaj dio sadrži i Lamehovu žalo-
poku što je ubio Kajina.

Pažnje vrijedna među potomcima
Kajinovima koji se spominju u Tori,
jest sestra Tuval-Kajina, Na'ama.
Raši (citirajući B'reišit Raba) kaže da
je ona bila Noahova žena. Ono što je
značajno jest to da Kajinovu lozu
potop nije u potpunosti uništio.
Iako govorimo da sve čovječanstvo,
kao Bnei No'ah, potječe od Adama
preko Šeta, s majčine strane nalazi
se Na'ama i prije nje, Kajin.

Kao što znamo, Kajin i Hevel nisu
rođeni na konvencionalan način. Šet
je prvi spomenut čovjek koji je začet
i rođen na način kao svi mi. Njego-
vo rođenje se spominje na kraju ove
alije.

Čitanje *B'reišita* nakon dugih blag-
dana uistinu nam daje osjećaj novog
početka svake godine. Dobar je to
osjećaj.

Šiši

Šesta aliya - 24 p'sukim - 5:1-24

Nabraja se potomstvo od Adama
preko Šeta (Seta) do Noaha i starost
očeva kad im se rodio sin, te dob u
kojoj su umrli. Ti brojevi nam po-
mažu sastaviti prvi dio naše vre-
menske skale. Iako se mnogo sinova
i kćeri s ove liste rodilo praocima

našeg svijeta, imenovan je samo
predstavnik svake generacije. Neki
kažu da je samo dugovječnost ime-
novanih zabilježena; prosječni mu-
škarci i žene živjeli su mnogo kraće
živote. Drugi kažu da je ljudski ži-
votni vijek prije Potopa, bio mnogo
dulji.

Šiši završava spominjanjem Hano-
ha koji je „uzet“ s ovog svijeta (vje-
rojatno ne smrću) u relativno mla-
doj dobi od 365 godina života.

Š'vi'i

Sedma aliya - 16 p'sukim 5:25 - 6:8

Metušelah je živio 969 godina, što
je najdulja životna dob spomenuta
u Tanahu. Prema tradiciji, umro je
neposredno prije Potopa koji je za-
ustavljen za vrijeme sedam dana
žalovanja. Nastavlja se nabranje
generacija sve do Noahove pojave
na sceni. Tora opisuje propadanje
društva i B-žju „žalost“ što je stvo-
rio čovjeka. Samo je Noah našao
milost u B-žjim očima.

Haftara

31 p'sukim - Ješajahu - 42: 5-43: 10

Navi proglašava B-ga stvoriteljem
neba i zemlje, što je odgovarajući
odlomak za Šabat B'reišit. Opet
iznova se naglašava svemoć Stvo-
ritelja kao onog koji održava po-
stojanje Svemira. Do nevolja Izra-
elovih doveo je naš nedostatak vjere
u B-ga i naše udaljavanje od Tore i
micvot. ■

Prevela Dolores Bettini

Rabbi Jack Abramowitz:

Tarjag - 613 zapovijedi

U ovom projektu namjeravamo jasnim i suvremenim jezikom razmotriti 613 zapovijedi. Predstaviti ćemo svih 613 micvos onim redom kojim se pojavljuju u Tori, usporedo s našim shvaćanjem razloga njihovog pojavljivanja. Pokazat ćemo gdje, kada i na koga se primjenjuju različite micvos, utvrditi gdje se u Talmudu i Šulhan Aruhu raspravlja o njima, te dati druge relevantne informacije.

Primarni izvori za ovaj projekt su:

- Rambamov Sefer HaMicvos (iz 12. stoljeća). Ovaj rad prati redoslijed njegove Mišne Tora (Jad hazaka) i zasebno navodi pozitivne i negativne zapovijedi.
- Sefer HaHinuh, anonimno djelo koje se obično pripisuje jednom od dva učenjaka pod imenom Rav Aharon HaLevi iz Barcelone (13. stoljeće). Ovo djelo prati Rambamov popis micvos, ali ih organizira prema paršama. Ovisno o izdanju Hinuha, micvos mogu biti organizirane kao pozitivne i negativne micvos unutar određene parše ili pak mogu ići strogim kronološkim redom.
- Sefer HaMicvos HaKacar, "skraćena" knjiga micvos, djelo je R. Yisroela Meira Kagana, Hofec Hajima (Chofetz Chaima, 20. stoljeće). Ova knjiga skraćuje Sefer HaMicvos na 77 pozitivnih i 194 negativnih micvos koje se mogu danas poštovati. (Uz te, ima i 26 micvos koje se može poštovati u Izraelu, no to nije bilo relevantno u vrijeme kada je Hofec Hajim sabrao ovo djelo.)

Postoje i druga djela poznata kao Sefer HaMicvos, mada se Rambamovo smatra "standardnim". Druga djela uključuju djela Rav Saadije Gaona (koji zapravo prethodi Rambamu), Sefer haMicvos HaGadol ("SMaG") i Sefer HaMicvos HaKatan ("SMak"). Od neprocjenjive je važnosti također i Nachmanidesa komentar Rambamovog djela.

1. B'Ša'a Tova: Obveza da muškarac sa svojom ženom ima djecu

Postoji samo jedna micva u sedri Berešis (i samo tri micvos u cijeloj Knjizi Postanka, daleko manje nego u bilo kojoj drugoj od pet knjiga Mojsijevih!). Redak 1,28 nam govori da je B-g blagoslovio Adama i Havu (Evu), i zapovjedio im da "budu rodni i množe se".

Razlog za tu micvu je jednostavan: B-g je stvorio svijet da bi ga se koristilo. Budući da ga je on načinio za čovjeka, to nalaže da bude ljudi! (Sefer HaHinuh navodi Izaija 45,18, da je B-g stvorio svijet zato da bude naseljen.)

Micva o tome da se ima djecu je obavezujuća u svako vrijeme i na svakom mjestu, ali samo za muškarce (vidi Jevamos 65b-66a). Naravno, muškarac ovu micvu ne može ispuniti bez pomoći žene (koja, budimo iskreni, vrši većinu tog posla!), ali žene nisu dobile obvezu u vezi toga, jer trudnoća i porođaj uključuju značajan rizik.

Kontekstualno, tu se micvu ispunjava jedino sa svojim supružnikom. Čak i Ha'Ezer 1,1 počinje: "Čovjek je dužan oženiti se ženom kako bi bili plodni i množili se ..." Da, fizički je moguće imati djecu i van braka, ali to je pomalo poput posluživanja pečene svinje na Seder Pesahu - ono što čovjek čini ispravno na neki način je poništeno onime što čini pogrešno.

Obveza je imati sina i kćer, koji su, svako od njih, sposobni reproducirati se. (Beis Šamai smatra da je obveza ispunjena s dva sina, ali ovaj stav ne odražava konačni pravorijek.)

Ova se micva može naći u talmudskom traktatu Jevamos, počevši od stranice 61b, i u Šulhan Aruhu u Even Ha'zer 1. Ona je 212-ta od 248 pozitivnih micvi u Rambamovom Sefer HaMicvos i 43-a među 77 pozitivnih micvos koji se danas mogu ispunjavati kao što je navedeno u Sefer HaMicvos HaKacar Hofec Hajima. ■

Sefer Hamicvot Hakacar

Zapovijedi koje se danas mogu poštivati

kako ih je sakupio Hafec Hajim

Pozitivne zapovijedi

41. Pozitivna je zapovijed poštovati svojeg oca i majku

kao što Pismo kaže, *Poštuj oca svojega i majku svoju.* (Š'mot 20,12). Dakle, što poštovanje [ovdje znači]? --- Čovjek treba osigurati hranu i piće od očevog novca. Ali ako otac nema novaca, a sin ima, onda je sin dužan uzdržavati svog oca prema onome koliko ima. I treba ih posluživati [svoje roditelje] onako kako je sluga dužan posluživati svog gospodara. On ga ima poštivati [svog oca] čak i nakon njegove smrti.

Ako nečiji otac kaže svom sinu, „Donesi mi vode da pijem“, a on ima neku drugu vjersku dužnost da izvrši [ako tu dužnost može izvršiti netko drugi, on se treba baviti

poštivanjem svog oca, ali], ako tu dužnost ne može učiniti nitko drugi, on je treba obaviti. Sasvim je drugačija situacija, međutim, ako mu otac kaže da učini grijeh - čak i ako je to nedjelo samo po zakonu učenjaka, on ga neće slušati: jer svi imaju dužnost da poštuju B-ga blagoslovenog.

Poštivanje svoga oca ima prednost pred poštivanjem majke, jer su njih oboje, i on i njegova majka dužni poštovati njegovog oca. Ako tko omalovaži čast svoga oca ili majke, on je neposlušan prema toj pozitivnoj zapovijedi, osim ako ne postupa sa znanjem i uz pristanak roditelja. I žena ima istu obvezu; ali ono u čemu je njen muž spriječi da čini u vezi toga, ona je toga oslobođena.

Ovo vrijedi na svakom mjestu i u svako vrijeme. ■

Teme za razmatranje uz šabatni stol

Odbijanje i zločin

U knjizi Istočno od Edena (*East of Eden*), pisac J. Steinbeck govori o univerzalnoj prirodi priče o Kajinu i Hevelu:

Mislim da je ovo najpoznatija priča na svijetu, jer to je priča svih ljudi. Mislim da je to simbolička priča o ljudskoj duši ... Najveći užas kojeg dijete može doživjeti jest da ono nije voljeno, a odbacivanje je pakao kojeg se ono boji. Mislim da su svi na svijetu, u većoj ili manjoj mjeri doživjeli odbacivanje. A s odbacivanjem dolazi gnjev, a uz gnjev neki oblik zločina, kao osveta za odbacivanje, a sa zločinom krivnja - i to je priča o ljudskom rodu.

Tema o bivanju "izabranim i odbaćenim" ponavlja se kroz Sefer Berešit. Reagiraju li svi oni koji su odbijeni na način kako je to opisao Steinbeck? Je li moguće iskoristiti odbijanje kao katalizator za pozitivne postupke, a ne negativne?

U priči o Kajinu i Hevelu, Hashem odbacuje li Hašem Kajina, ili samo njegovu prinosa? Što je to kod Kajina ili njegovog prinosa izazvalo nezadovoljstvo Hašema? I na kraju, zašto je Kajin iskalio svoj bijes na Hevela, a ne na Hašema? *Vidi Kajinovu žrtvu odbijenu i Kajin - namjerni ili nenamjerni ubojica.*

Tehnologija i moral

Zagonetna priča o Lemehu i njegovim ženama dotiče se mnogih

pitanja, uključujući pitanja o krivnju i sili pokajanja, lošu stranu poligamije i opasnosti tehnološkog napretka.

- Koja je kazna gora - krivica savjesti ili tjelesna kazna? Pogledajte što Seferovno kaže na ovo pitanje u svojoj analizi Lemehovog monologa.

- Postoji li korelacija između tehnološkog napretka i morala društva? Koliko često znanstveni napredak promiče etičko ponašanje? Koliko često to dovodi do njegovog pogoršanja? Pogledajte kako Ramban, HaKetav VeHakabbalah i Cassuto obrađuju ova pitanja u svom viđenju Lemehovog monologa. ■

David Gurwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik

Iš i iša

Prve riječi Tora citiraju Adama kako kaže odmah nakon što je bila stvorena njegova žena. On joj daje ime, ali također spominje vezu između njegovog i njezinog imena:

לִזְאת יִקְרָא אִשָּׁה, כִּי מֵאִישׁ לָקָחָהּ זֹאת; וַיֹּאמֶר, הָאִדָּם, זֹאת הַפֶּעַם עִצָּם מֵעַצְמִי, וּבְיָשָׁר מִבְּשָׂרִי

Onda čovjek reče: "Ova je napokon kost od mojih kostiju i tijelo od mog tijela. Ova će se zvati žena (*iša*) jer od čovjeka (*iš*) je uzeta". (Berešit 2,23)

Kao što ste i mogli očekivati, jako mi se sviđa ideja da prva zabilježena ljudska rečenica uključuju etimologiju! Ibn Ezra kaže da su riječi *iš* וַיִּשׂ *iša* וַיִּשָּׂא povezane, a Raši ide čak i dalje od toga. Na temelju midraša u Berešit Raba (18,4), on kaže da iz ovog retka doznajemo da je svijet stvoren na hebrejskom!

Međutim, u ovome što smo do sada rekli ima i nekoliko problema. Prije svega, gotovo svi suvremeni lingvisti kažu da *iš* i *iša* nisu povezani. *Iš* dolazi od korijena אִישׁ što znači snaga (srodni korijen אָשַׁשׁ znači "ojačati"), dok *iša* dolazi od korijena אִשָּׁה što znači slab. (Uobičajena množina od oboje - *anašim* - נָשִׁים "muškarci" i *našim* - נָשִׁים "žene" također potječe od אִשָּׁה. Izuzetno činjenice da ih Tora navodi zajedno, čini se teško za povjerovati da one ne dolaze od istog korijena. Slovo *he* u mnogim riječima nalazimo kao dodani sufiks za ženski rod. Zašto ne bismo i ovdje prihvatiti ono što se čini očitom etimologijom?

Pa, prije svega, trebamo biti oprezniji s "očiglednom" etimologijom. Više puta sam upozoravao na opasnost pretpostavljanja da riječi koje u engleskom i hebrejskom slično zvuče imaju povezano značenje. No, jednako moramo biti oprezniji i kada se radi o riječima u istom jeziku. Moj prijatelj Mike Gerver ima popis lažnih srodnih riječi na engleskom jeziku, za parove riječi za koje bi većina ljudi teško povjerovala da nisu od istog korijena. Ja bih na ovaj popis dodao jedna par riječi koji je vrlo važan za našu temu: *male* i *fe-*

Balashon - Hebrew Language Detective

male (muško i žensko)!

Drugo, važno je primijetiti da žena ovdje prima ime. Mnogo puta se susrećemo s time da se etimologija danih imena u Tori ne podudara točno s jezičnom etimologijom. Na primjer, Tora povezuje ime Noah נֹחַ s korijenom נָחַם iako oni nisu povezani.

No, možda je najznačajnije da ovdje postoji i gramatički problem. Riječ *iša* ima *dageš* u slovu *šin*. Ibn Ezra kaže da je to stoga da bi se razlikovalo od homonima *iša* - "njen suprug". Suvremeni lingvisti su, međutim, pokazali da ovaj *dageš* nastaje zbog pojave "ispuštenog *nuna*" (ima niz primjera za to). Osim toga, *šin* u *iš* i *šin* u *iša* zapravo nisu srodna slova. Horowitz piše (str 107):

Koliko god se to čudno i nevjerojatno činilo, riječ אִשָּׁה nema apsolutno nikakve veze s riječju אִישׁ. U prvom redu kod אִשָּׁה imamo ispušteni *nun*; riječ zapravo glasi אִנְשָׁה (*inša*). Množina נָשִׁים nam to donekle nagoviještava No ono što je uistinu važno je činjenica da je ovaj *šin* od אִשָּׁה zapravo *tav*. U aramejskom riječ za žene je אִתְחָא ili češće אִתְחָא.

Klein ističe da aramejski oblik אִתְחָא, kao i arapski אִתְחָא pokazuju ispušteni *nun*, te *tav* na mjestu *šina*.

Niz suvremenih Židovskih komentara bavi se očitim neslaganjem između ovog retka u Berešit i općeprihvaćene etimologije. Sarna piše u JPS-ovom prijevodu Postanka:

Hebrejski '*iša* ...'*iš*, iako zapravo proizlazi iz različitih i nepovezanih korijena, ovdje su povezani kroz narodsku etimologiju temelju sličnosti samoglasnika.

Kil u Daat Mikra u fusnoti (bez da se pravda) piše da je *iš* od אִישׁ, a *iša* od אִשָּׁה, dok množina za obje riječi

dolazi od אִשָּׁה. Cassuto daje sličan komentar, no kaže da *iša* dolazi od korijena אִשׁ / אִתְּהָה kao što smo ranije spomenuli.

Vjerojatno najstariji "suvremeni" komentator da kojeg sam uspio doći, a koji se bavio ovim pitanjem je Shadal. On je napisao:

Mojsije ove riječi zabilježio onako kako su se izgovarale u njegovo vrijeme, iako *iša* zapravo ne potječe od *iš*, nego od *enaš*, koji je postao *eneš* (kao *gevar* koji je postao *gever*), dajući množinu *anašim*, kao i ženski oblik *inša*, koji je postao *iša*. Riječ *iš*, međutim, sačuvana je u izvornom obliku.

Sad, mada sam na ovim stranicama općenito spreman istražiti svaki izvor kako bih pronašao povijest neke riječi, malo me uhvatila nervoza od toga da s ovime krenem dalje. Morao sam predstaviti "nevjerojatnu" etimologiju, i čini se, da je ona u suprotnosti s retkom iz Tore! I iz razgovora s prijateljima, imao sam osjećaj da moji "suvremeni" komentatori neće to prekinuti.

Zato sam osjetio olakšanje kada sam otkrio da je Radak u svom Sefer HaShorashim (pod pojmom אִשָּׁה) napisao da:

ואפשר שתהיה אשה מזה השרש והדגש לחסרון הנ"ן והראוי אנשה

"I moguće je da je *iša* iz tog korijena (אִשָּׁה), a *dageš* dolazi zbog ispuštenog *nun*, te pravilno glasi אִנְשָׁה. " Dakle, imamo jedan rani gramatički dokaz. (Usput, nisam siguran da je Radak bio prvi koji je iznio teoriju o - אִשָּׁה on je bio samo najstarije što sam mogao naći Ako netko ima bilo kakve druge izvore, bilo bi mi drago da ih vidim.) No, ovo ipak ne zadovoljava u potpunosti ovaj problem. Rašijev gore navedeni citat iz midraša i dalje stoji - ne bismo li trebali iz ovog retka ponešto naučiti o ulozi hebrejskog jezika?

Pogledajmo malo поближе ono što je Raši napisao:

לשון נופל על לשון. מכאן שנברא העולם

(nastavak s 8. stranice) **David Curwin: Balashon, detektiv za hebrejski jezik IŠ I IŠA**

בלשון הקודש

Većina engleskih prijevoda Rašija implicira da se on poziva na etimološkom povezanosti *iš* i *iša*. Na primjer, stranica tachash.org to prevodi kao:

[Riječi **איש** [imaju isti korijen. Iz toga [izvodimo] da je svijet stvoren Svetim jezikom.

Jedna druga stranica ima sličan prijevod:

Jedan se izraz podudara s drugim [tj., riječi **איש** i riječi **אשה** imaju isti korijen]. Iz toga proizlazi da je svijet stvoren Svetim jezikom.

Međutim, to nisu precizni prijevodi Rašijevog jezika. On ne kaže da su riječi od korijena – on kaže "*lašon nofel al lašon*" - što znači igra riječima ili dosjetka (doslovno "jedan izraz pada na drugi izraz"). Ovaj pojam nalazimo u povezanom midrašu u Berešit Raba (31,8). Midraš kazuje da je B-g rekao Mošeu da napravi *seraf* (*Bamidbar* 21,8). Moše je, međutim, načinio bakrenu zmiju - **נחש** - *nahaš* *nehošet* (21,9). Razlog zašto je tako učinio bio je *lašon nofel al lašon* - riječi *nahaš* i *nehošet* slične su jedna drugoj. I ovdje midraš iz ovoga uči da je svijet stvoren na hebrejskom.

Ja mislim tko nitko tko pročita taj midraš neće pretpostaviti da su *nahaš* i *nehošet* etimološki povezani. Pa možda i ovdje, na temelju *lašon nofel al lašon*, ne trebamo pretpostaviti da su *iš* i *iša* etimološki povezani.

Mislim da je ovu stvar dobro objasnio rabi Yitzchak Arama, pisac *Akedat Yitzhak* (*poglavlje* 8). On tamo piše da *iš* i *iša* nemaju isti korijen. On *iš* povezuje sa snagom, ali začudo ne iznosi etimologiju za *iša*. On odvajava *iš* i *iša* od drugih životinja gdje se ženka označava sa sufiksom *he*, kao što je kod *par* "bika" i *para* - **פרה** "krave", *keves* - **כבש** "jagnje" i *kivsa* - **כבשה** "ovca", i još mnogo drugih. (Ovo je suprotno Chizkuniju u 2,23 koji piše da su ljudi jedina vrsta kojoj pojam za muško i žensko dolaze od istog korijena. Ka-

ko je propustio brojne primjere gdje se oni pojavljuju, nije mi jasno).

On tada ističe nešto vrlo važno o konceptu *lašon nofel al lašon*. On navodi gore spomenuti Rašijev midraš, i piše:

ומהכרח להיות כוונתם ז"ל מה שאמרנו שאל"כ מאי קאמרי שהוא לשון נופל על לשון והלא לשון אחד ממש הוא כמו פר ופרה כבש וכבשה

"A ovo mora da je bila njihova namjera (kada su pisali midraš), kao što smo bili rekli (da riječi dolaze iz različitih korijena). Jer ukoliko nije, što onda znači, '*lašon nofel al lašon*' - jer to je samo jedan *lašon* (izraz), kao što su *par* i *para*, *keves* i *kivsa*?"

Dakle, iz čitanja *Akedat Jichak* (što mislim da vrlo logično), midraš i Raši zapravo podržavaju ideju da *iš* i *iša* nisu etimološki povezani.

Jedna me druga stvar smeta u vezi ovog midraša. Ne samo da kažem da je svijet stvoren na hebrejskom, već dokaz iz tog retka koristi da dokazuje da je Tora je dana na hebrejskom:

Iz ovoga učimo da je Tora je dana na hebrejskom. R. Pinhas i R. Hilkiya u ime R. Simona: Baš kao što Tora je dana na hebrejskom, tako je i svijet stvoren na hebrejskom. Jeste li ikada čuli *gini ginia*, *anthrope anthropia*, *gavra gavreta*? Umjesto *iš* i *iša*. Zašto je to tako? Jer to su riječi slične po zvučnosti (*lašon nofel al lašon*).

Ovaj midraš pokazuje kako u grčkim i aramejskim riječi za muško i žensko nisu ni na koji način povezane – u grčkom ne postoje riječi *gini* i *anthropia*, niti u aramejskom *gavreta*.

Ali zašto bi uopće netko pretpostavio da je Tora napisana na nekom drugom jeziku? Mislim da moramo obratiti pažnju na jezički pluralizam s kojim su se Židovi susreli u zemlji Izraela u vrijeme midraša (R. Simon je živio u 3. stoljeću u Lodu.) I grčki i aramejski predstavljali su ozbiljan izazov hebrejskom ne samo kao dijalekt, već i u vjerskom smislu. Aramejski i grčki prijevodi Tore bili su

vrlo popularni, i nalazimo brojna dopuštenja u Židovskom zakonu da se moli na drugim jezicima. Primjer koliko daleko je taj trend bio uznapredovao može se vidjeti u sljedećem midrašu (*Sifrei Devarim* 343):

ויאמר, ה' מסיני בא" (דברים לג, ב) - כשנגלה הקדוש ברוך הוא ליתן תורה לישראל, לא בלשון אחד נגלה, אלא בארבעה לשונות: זה לשון עברי - ויאמר, ה' מסיני בא" [= "וזרח משעיר למו" - זה לשון רומי] לטינית. "הופיע מהר פארן" - זה לשון ערבי. "ואתה מרבבות קדש" - זה לשון ארמי.

"Vječni dođe sa Sinaja, On zasja nad njima sa Seira, On se pokaza s brda Paran, i dođe iz Rivevot Kodeša" (*Devarim* 33,2)

Kad je Sveti dao Toru Izraelu, on se nije otkrio na jednom jeziku, već na četiri:

"Vječni dođe sa Sinaja" - to je hebrejski.

"On je zasjala na njih iz Seira" - to je rimski (Seir je Edom, koji se postovječuje sa Rimom Ovo je vjerovatno latinski, iako neki kažu da se odnosi na grčki).

"On se pokazao s brda Paran" - to je arapski (Jišmael, od kojeg porijeklo vuku Arapi, je živio u Paranu)

"I dođe iz Rivevot Kodeša" - to je aramejski (riječ za dođe, *ata*, je aramejski)

Upravo zbog ovoga R. Simon je imao potrebu istaknuti da je Tora dana na hebrejskom. Siguran sam da većina Židovi iz tog vremena znala da Moše nije govorio aramejski ili grčki. No, poruka je da se igra riječi može uistinu shvatiti samo na izvornom jeziku. Nešto se uvijek izgubi u prijevodu. Igre riječima, unatoč tomu što su "najniži oblik humora", su unutarne šale jezika, koje omogućuju istinsku vezu između pisca i čitatelja.

Odrastao sam u obitelji u kojoj smo stalno igrali igre riječima - neke od njih su bile stvarno loše šale. I danas ih još volim. Dakle, koliko mi god teško bilo odustati od toga da je prva citirana rečenicu koju je izrekao čovjeka etimološka, ja me više oduševljava što je vidim kao vrstu igre riječima... ■

Tzarich Iyun, Rabbi Dr. Ari Zivotofsky:

Adamovo rebro

Zabluda: Prema tradicionalnom shvaćanju, Hava je stvorena od Adamovog rebra.

Činjenica: Prema mišljenju Rašija i mnogih drugih srednjovjekovnih komentatora, žena je stvorena od jedne Adamove polovice, a ne od njegovog rebra.

Pozadina: Stvaranje žene opisano je u Berešit 2,21-22: „A Gospod B-g pusti na čovjeka (*haAdam*) dubok san i dok je čovjek spavao, On uze jedno njegovo rebro/jednu njegovu stranu (*cela*) i popuni to mjesto mesom. G-spod B-g načini ženu od *cela* koju je uzeo od muškarca te ju dovede čovjeku.“ Tri su osnovna načina razumijevanja toga koji dio čovjeka je upotrijebljen prilikom stvaranja žene: rebro, strana ili stražnjica. Najmanje poznato tumačenje koje nalazimo u Talmudu (Berahot 61a), jest da je Hava stvorena od Adamove stražnjice.

Preostala dva tumačenja utemeljena su na prijevodu riječi *cela*. Shmuel u Berešit Raba (17,6, kojeg citira Hizkuni, pretpostavlja da *cela* znači „rebro“. Ako je uistinu korišteno rebro, logično je da uslijedi pitanje, koje rebro je B-g uzeo? Tipičan čovjek ima 12 rebara sa svake strane; Shmuel kaže da on ne zna koje je rebro uzeto, ali da to nije bilo ono najgornje, kao niti ono najdonje. Prema Targumu (Pseudo-) Jonatanu, B-g je koristio trinaesto rebro s desne strane kada je stvarao Havu. Radal (12,33) na Pirkei D'Rebe Eliezer citira Likutei Tora koji kaže da je to bilo šesto rebro. Meam Loez na Berešit 2,21-22 sugerira da postoji petnaest rebara sa svake strane i da je trinaesto s desne strane korišteno

prilikom stvaranja Have.

Targum Onkelos prevodi *cela* kao *il'a*, aramejsku riječ za rebro, koju nalazimo, primjerice, u Danielu 7,5. Još jedan stari prijevod, Targum Neofiti, također prihvaća prijevod te riječi kao „rebro“. Abarbanel i Rabi Sa'adiah Gaon (Tzuketred, 5744, str.280) kažu da je Adam prvotno bio stvoren sa jednim dodatnim rebrom koje je imalo svrhu da bude upotrebjeno za stvaranje Have. Sdei Hemed citira Siftei Kohen koji tvrdi da životinje imaju dvanaest rebara s jedne strane, a jedanaest sa druge kako ne bi bile kompletnije od čovjeka kojem je jedno rebro izvađeno! Talmud kaže (početak Sanhedrina 39a) da B-g nije bio „lopov“ zbog ovog uzimanja rebra jer je uzeo samo jedno rebro od Adama, a vratio mu je kompletnu osobu da mu služi kao pomoćnica. Ta tvrdnja upućuje na to da su rabini razumjeli riječ *cela* više kao rebro, a manje kao cijelu stranu. Seforno ne kaže točno što znači *cela*, ali time što kaže da je B-g koristio malu količinu materije, on upućuje na to da prihvaća prijevod te riječi kao „rebro“.

Ali postoji i drugi način razumijevanja riječi *cela*, utemeljeno na midrašu (Berešit Raba 8,1; Vajikra Raba 14,1); gemari (Berahot 61a) i Zoharu (Berešit 34b-35a; Šemot 55a; 231a). Kao što je poznato, dva teksta opisuju stvaranje ljudske vrste – najprije u prvom poglavlju Berešita, a zatim i u drugom poglavlju iste knjige. U prvom spominjanju, prema nekim komentatorima, čini se da Adam nije bio isključivo muškarac, već da se sastojao od muške i žen-

ske polovice. U drugom poglavlju, prema tom tumačenju, njegova dvostrana priroda razdijelila se u dva roda i to je taj proces koji je opisan u 21. i 22. stihu.

Prema Zoharu, dva gornja „juda“ koja tvore hebrejsko slovo *cadi* predstavljaju to „dvo-lično“ stvorenje koje je originalno stvorio B-g. Izvori raspravljaju o tome jesu li ta dva bića bila usmjerena u istom ili u suprotnom smjeru; taj argument temelj je rasprave između Rabi Josefa Kara i Arizala vezano uz to kako ispravno napisati *cadi*.

U opisu stvaranja žene nema opisa duše koja je bila udahnuta u Havino tijelo

U Berešit Raba (17,6), rabi Shmuel bar Rabi Nahman tumači *cela* kao „stranu“, a Raši i Ibn Ezra (Berešit 2,21) također usvajaju njegov pristup. Raši, slijedeći midraš, podržava svoju tvrdnju ističući da se *cela* koristi i na drugim mjestima u Tanahu također sa značenjem „strana“ (Teruma 26,20. 26-27). Rambam također prihvaća da je „strana“ točan prijevod (Vodič za zbunjene 2,30). Ralbag (Berešit 2,21) to prihvaća i sugerira da je, dok je Adam „spavao“, B-g čudesno stvorio vrstu „posteljice“ povezanu s Adamovom stranom kroz koju je stvorio Havu.

Tekst izgleda podržava prijevod „strana“ jer u opisu stvaranja žene nema opisa duše koja je bila udahnuta u Havino tijelo. U prvotnom stvaranju (dvo-stranom) Adam je

(nastavak s 10. stranice) **Tzarich Iyun, Rabbi Dr. Ari Zivotofsky: Adamovo rebro**

bio oblikovan od praha zemaljskog i B-g je u njega udahnuo „živu dušu“ (2,7). Izostavljanje toga u drugom opisu stvaranja, sugerira da je žena stvorena od nečega što je već sadržavalo dah života te nije bilo potrebno to činiti ponovo. Štoviše, u prvom opisu stvaranja, tekst se ne prestano mijenja, koristeći glagole i u jednini i u množini kada su vezani uz „čovjeka“ kojeg je B-g stvorio. Nadalje, priča uključuje blagoslov upućen „njima“ da se plode i množe (1,28). Korištenje množine i sam blagoslov upućuju na to da je ženska polovica već postojala u to vrijeme. Također, u prvom opisu stvaranja, tekst koristi izraz „stvoren“ kada opisuje stvaranje čovjeka (*vajivrah*) (1,27), dok u drugom opisu, Hava nije stvorena *ex nihilo* pa stoga tekst o njoj govori kao da je bila načinjena (*vajiven*) (2,22). Svi ti argumenti podržavaju pogled da je Hava bila uzeta iz Adamove strane, a ne iz njegovog rebra. Kao konačan dokaz tom pogledu, uzima se da nigdje u Tanahu *cela* ne znači „rebro“, već se koristi isključivo kao „strana“ i to obično vezano uz neku građevinu.

U osnovi, ni „rebro“ ni „strana“ nisu isključivo točan prijevod riječi *cela* u Berešit 2,21-22. Umjesto toga, postoje rani izvori za oba prijevoda. S druge strane, Targumi Jonatan i Onkelos i mišljenje u midrašu priklanjaju se prijevodu „rebra“. Raši, Ibn Ezra, Rambam i Ralbag pak imaju drugačije mišljenje i preferiraju prijevod „strana“. Neki komentatori, poput Radaka (Berešit 2,21-22) predstavljaju oba mišljenja bez davanja prednosti nekom od njih. Moderni trend je slijediti tradiciju prevođenja te riječi kao „rebro“; og-

romna većina suvremenih engleskih verzija Humaša prevodi *cela* kao rebro.

Bilo bi zanimljivo znati koja tradicija je bila više prihvaćena u predtanaitskom periodu. No nažalost, nekoliko drevnih izvora, uključujući Septuagintu (Berešit 2,21-22), Josefa (Starine I 1,35) i Jubileje (3,5), ne ističu ni jedan od ovih prijevoda u odnosu na drugi.

Neovisno o tome je li žena stvorena od strane ili od rebra, ona je stvorena „od kosti mojih (Adamovih) kosti i mesa mog mesa“ (Berešit 2,23), i u tom pogledu razlikovala se od ostalih stvorenja nad kojima je Adamu bila dana vlast. Midraš (Berešit Raba 17,8) primjećuje da je, za razliku od ostalih stvorenja kod kojih su i muško i žensko stvoreni istovremeno od istog sirovog materijala, Adam stvoren od sirovog materijala, a Hava od Adama kako bi njihova sklonost jedno prema drugome bila dovedena do maksimuma. Pitanje toga da li je korišteno rebro ili strana je više tehničke prirode; ono što proizlazi iz teksta o stvaranju je jednakost dvaju rodova.

Rabi Sa'adiah Gaon objašnjava da je stvaranje Have od Adamove *cela* bilo učinjeno s mudrošću: Budući da je ona stvorena od njegovog

rebra, Adam će biti milostiv prema Havi kao prema jednom od svojih udova, a ona će njega poštovati kao izvor svog života; on će paziti na nju kao na dio sebe, a ona će ga slijediti kao što udovi slijede tijelo kojeg su dio.

Zaista, pogrešno je čitati drugi opis stvaranja isključivo kao doslovnu „operaciju.“ Na dubljoj razini, on opisuje odnos između muškarca i žene. U opisivanju toga, Abarbanel kaže da Hava nije stvorena od Adamovog stopala kako ju on ne bi smatrao niskom služavkom, niti od njegove glave kako ona ne bi vladala nad njim. Umjesto toga, ona je bila stvorena od njegove strane kako bi bila njemu jednaka.

Or HaChaim vidi poruku u stvaranju ljudske vrste – da svaka muška i ženska osoba ima svog specifičnog, osobitog partnera s kojim je povezana, za razliku od životinja (2,18). Ramban elaborira tu temu (Berešit 2,24). Budući da je žena stvorena od čovjekove *cela*, od njegovih kostiju i njegovog mesa, stih u Berešit kaže da će čovjek „ostaviti svog oca i svoju majku i da će prionuti uz svoju ženu te će njih dvoje biti jedno tijelo.“ Raši objašnjava da se to prijanjanje dešava kroz potomstvo. Međutim, Ramban odbacuje Rašijevo tumačenje jer bi se u tom slučaju to prijanjanje odnosilo i na životinje, a ovaj stih tretira to kao osobito ljudsko iskustvo. Ramban objašnjava da taj stih znači da čovjek treba ostati sa svojom ženom, za razliku od životinja koje se pare i zatim odlaze. Na kraju, može biti da zato što je Hava stvorena od Adamovog tijela, Talmud kaže (Jevamat 62b) da čovjek treba voljeti svoju ženu kao svoje vlastito tijelo. ■

Rabbi Berel Wein:

Novi počeci

Jedan od najmudrijih i najsajnijih komentara rabina Talmuda u vezi života jest da su "svi novi počeci teški". To je doista istina u vezi početka ljudske civilizacije kao što je opisano u čitanju Tore za ovaj tjedan. Sve što je naizgled moglo poći po krivu pošlo je.

Smrt, ubojstvo, bratoubojstvo, autokracija i ugnjetavanje, sve se to pojavljuje u biblijskoj priči od ovog tjedna. Sve u svemu, pripovijest nam daje vrlo depresivnu sliku o ljudskom životu, a ispod toga postavlja se pitanje zašto se B-g, i još uvijek se, gnjavio s cijelim ovim projektom.

Ipak, Tora ističe žilavost ljudskih bića koja je obilježila putanju civilizacije od početka vremena do danas. Kajin, unatoč velikog zločina kojeg je počinio, podiže gradove i stvara naraštaje. A usred svih tih zlih i pokvarenih ljudi pojavljuju se pravedne ličnosti koje ukazuju na bolju budućnost i plemenitije društvo.

Tora ovdje naglašava pouku koju će ponoviti još mnogo puta u svojim

opisima događanja među ljudima. Pouka je da ono što određuju tijekom ljudskih događaja nije brojčana nadmoć zlih ljudi, već je manjak dobrih ljudi, koji su voljni proglasiti dobro kao način života, taj koji određuje konačnu sudbinu društva. Tako je to bilo u ranim generacijama ljudske vrste, u naraštaju Sodome, a istoj tako i u događajima iz prošlog stoljeća. Naš zadatak je da budemo ta dobra osoba - oličenje Abrahama - koja se suprotstavlja uvijek prisutnom zlu u ljudskom društvu.

**Naš zadatak je da budemo
ta dobra osoba
– oličenje Abrahama -
koja se suprotstavlja
uvijek prisutnom
zlu u ljudskom društvu**

Mi si nikada ne bismo smjeli reći: "Kakve ima koristi od mene, i zar je važno što ja radim ili kažem?" Rabini su nas podučili da nas to što ljudska vrsta proizlazi od jednog pretka uči vrijednost jedne osobe ... i da je-

dna osoba može učiniti prevagu na mjerilima nebeske pravde i ljudskog života. Rabini su nas također naučili da uvijek moramo sebi govoriti da je svijet stvoren samo zbog mene.

No, naravno, pretjerivanje u ovoj ideji dovodi do oholosti i osionosti, te samog grijeha. No, u odgovarajućoj mjeri, ona je nužan sastojak kojim činimo život smislenim i koji nas pokreće na putu postizanja uspjeha i vrijednosti. Prepoznavanje pojedinca svoje važnosti u nebeskoj shemi života i naraštaja ključ je vlastitog osjećaja samopoštovanja. Bez toga osjećaja čovjek gotovo nikada ne postigne ni duhovni ni zemaljski uspjeh.

Taj osjećaj vlastite vrijednosti i važnosti pojedinca stvara žilavost koja toliko karakterizira ljudsko ponašanje i povijest ljudske civilizacije. Smatram da je to jedna od najvažnijih poruka koju nam ovoj tjedno čitanje može dati. Posebice u ovim turbulentnim vremenima kada nam više ništa nije jasno, moramo osnažiti sebe u svojim uvjerenjima i svojoj službi B-gu i čovjeku.

(nastavak s 12. stranice) **Rabbi Berel Wein: Novi počeci**

Sukot

Iz svog osobnog iskustva mogu potvrditi da, iako sam se bio dobro smjestio u mojim prijašnjim prebivalištima u Sjedinjenim Državama - za što sam vječito zahvalan toj velikoj zemlji koja je omogućila Židovima slobodu i prilike kakve im se nikada prije nisu pružile u našoj dugoj povijesti izgnanstva - nikada se nisam osjećao kao kod kuće sve dok se nisam uspio nastaniti ovdje u Jeruzalemu i zemlji Izraelovoj.

Nije mi namjera da ovaj kratki esej bude poziv na imigraciju u židovsku državu. Ali, smatram da samo ovdje u Izraelu Židov može uistinu živjeti židovski život u svakom aspektu značenja te riječi. A za mene je, blagdan Sukota konačni dokaz ove tvrdnje. Mnogi Židovi dolaze ovdje da provedu blagdan i primjećujem da je zajednička nit razgovora i osjećaja tijekom ovog praznika privrženost koja se u njima pojačala i osjećaj da su kod kuće.

Pomalo je ironično da ovaj osjećaj da ste kod kuće biva potaknut blagdanom koji nas obavezuje da napustimo naše domove i privremeno živimo izvan naše uobičajene udobnosti i komfora. Ali osjećam da je to dio velike poruke koju nas ovaj blagdan Sukota podučava. Naša zona udobnosti i osjećaj sigurnosti ne ovise o fizičkom boravištu ili mjestu na svijetu na kojemu živimo.

Mnoge su vile i palače ispunjene žalošću, razočaranjem, svađama i nefunkcionalnim odnosima. Ako se netko ne osjeća sretno i sigurno iznutra, ono izvana mu nikada neće pružiti osjećaj sreće i sigurnosti. Ra-

bini su oduvijek smatrali da je baraka u Jeruzalemu vrijednija i da pruža više zaštite od velike palače bilo gdje drugdje.

Taj je osjećaj nagnao milijune Židova s četiri kraja svijeta da se ovdje okupe kako bi izgradili obnovljenu i vitalnu židovsku državu. Nismo svi mi došli ovdje svojevrijedno ili dobrovoljno. Gotovo svi mi imamo pravo i mogućnost da otiđemo ukoliko to želimo. Ipak, razina zadovoljstva životom i našom egzistencijom ovdje u Izraelu jedna je od najviših na svijetu, mnogo viša od razine sreće koja se pokazala u drugim naizgled prosperitetnijim i manje opasnim mjestima na svijetu. To je trijumf poruke blagdana Sukota.

Šabat

Tijekom cijele židovske povijesti, šabat je služio kao ujedinitelj Židovskog društva. Kao što često citirani aforizam kaže: "Više nego što su Židovi održali šabat, šabat je održao i sačuvao Židove."

Raštrkani diljem svijeta, predmet predrasuda i progona, sveopće poštivanje šabata ujedinilo je Židove diljem svijeta i dalo im tjelesnu i duhovnu snagu da opstanu i prevlada-

ju. Ovdje u Izraelu, to shvaćanje o snazi šabata i njegovoj vrijednosti za zaštitu i promicanje poruke pozitivnog judaizma i boljeg svijeta potaklo je probuđenje. Sve više Izraelaca drže šabat i stavljaju ga kao sastavni dio opće židovskog društva ovdje. Pred nama je još uvijek dug put do toga da šabat zadobije svoje pravo mjesto časti i štovanja, ali trend prema tome je jasan i nedvojbjen.

**Pred nama je još uvijek
dug put do toga da
šabat zadobije svoje
pravo mjesto časti i štovanja,
ali trend prema tome je
jasan i nedvojbjen.**

Šabat se u židovskoj tradiciji smatra darom Izraelu od samog B-ga, da tako kažem, a kroz Izrael svijetu u cjelini. Naš najveći uspjeh u ovoj nadolazećoj novoj godini dobrote i blagoslova bit će jačanje privrženosti šabatu među svim Židovima.

Šabat šalom ■

Rabbi Dovid Goldwasser:

Olam haba

“Hašem je blagoslovio sedmi dan i posvetio ga...” (Berešit 2,3)

R. Aharon iz Karlina kaže da je šabos poseban dar od Hašema koji nam je dan kako bismo u njemu svakoga tjedna mogli uživati s ljubavlju i divljenjem.

Naši mudraci nam kažu (*Berachos 57b*) da je šabos jedna šezdesetina od *‘olama haba’*; njegova je namjena da bude “okus” svijeta koji dolazi.

Na dan šabosa moguće se podići do iznimno visoke duhovne razine. Ipak, u *‘zemiros’* na šabos pjevamo da je to dan “veselja u izabranoj hrani, debelim puricama, prepelicama i ribi...”

“Kodeks Židovskih zakona” (poglavlje 250) objašnjava da bi osoba svoju radost trebala uvećati mesom, vinom i delicijama. To je dan odmora i fizičkog užitka za Židovski narod.

Reš Lakiš kaže (*Beica 16a*) da nam Hašem na *Erev šabos* daje *‘nešama jesera’* (dodatnu dušu), a na *Moce šabos* je uzima od nas, kao što je rečeno (*Šemot 31,17*), “...sedmoga dana On je počinio i bio je okrepljen.” Raši objašnjava da *‘nešama jesera’* omogućava čovjeku odmor i užitak te on tada može sudjelovati u hrani i piću s većom željom.

Naizgled postoji proturječje između duhovnosti i *micve* o *‘oneg šabosu’*, koja uključuje uživanje u hrani i sličnim zadovoljstvima.

Veliki *cadik* R. Levi Yitzhak iz Berdičeva objašnjava da Hašem želi svom narodu dati priliku da iskusi zadovoljstvo svijeta koji dolazi. No, nama je pomalo teško shvatiti srž toga budući da u *‘olam haba’* nema materijalnih zadovoljstava. Ipak, držanjem šabosa prema Hašemovim propisima, daje nam se prilika da “okusimo” svijet koji dolazi.

Držanjem šabosa prema propisima Vječnog, daje nam se prilika da “okusimo” olam haba — svijet koji dolazi

Baal Šem Tov nam pomaže razumjeti ovaj koncept pomoću jedne usporedbe.

Mladi kraljević, naviknut na otmjenu život, bio je zarobljen i odveden u daleko selo gdje žive neotesani i nekulturni zemljoradnici. Kraljević se susreo s mnogim teškoćama i nedaćama te je, kako su godine prolazile, izgubio svaku nadu da će se ikada vratiti u očevu palaču. Jednoga je dana primio pis-

mo od svog oca, kralja, u kojem mu je napisao kako je konačno, nakon godina pokušaja i nastojanja, uspio u tome da oslobodi svog sina. U roku nekoliko tjedana, obećao je kralj, kraljević će se vratiti kući.

Kraljević je bio toliko preplavljen radošću da je htio je pjevati i plesati ulicama. Ipak, budući da zemljoradnici nikad ne bi mogli shvatiti njegovu veliku radost, odlučio je da dobre vijesti neće podijeliti s njima.

Umjesto toga, sve je stanovnike sela pozvao na proslavu uz hranu i vino.

Sudionici proslave – seljani i kraljević – bili su sretni svatko iz svojih razloga. Seljani su uživali u prepustanju objedu dok je kraljević bio radostan zbog saznanja o svom skorom povratku kući.

Slično tome, kada nastupi šabos, duša osjeća uzvišenu razinu radosti – okus svijeta koji dolazi. Osjeća bžansku prisutnost i snažnu želju da se približi Hašemu. Duša želi pjevati i plesati. No, tijelo ne može shvatiti ono što dolazi s drugog svijeta jer ono prepoznaje samo materijalne užitke. Iz tog nam razloga Tora zapovijeda da uživamo u fizičkim za-

(nastavak s 14. stranice) **Rabbi Dovid Goldwasser: Olam haba**

dovoljstvima hrane, vina i odmora kako bi se tijelo moglo radovati zajedno s dušom. 'Nešama jesera' je kraljevo pismo; jednostavni seljani predstavljaju tijelo. Svaki pojedinac sudjeluje u zadovoljstvima šabosa na svojoj razini (*madrego*). Za neke, hrana i piće postaju razlog zbog kojeg cijene duhovni vid šabosa, dok je drugima njihovo duhovno zadovoljstvo poboljšano tim materijalnim užitkom.

R. Šlomo iz Karlina zaključuje da je svatko sposoban postići iskustvo 'olama haba'.

No, ističe da to ovisi o prepoznavanju i svijesti svetosti šabosa koju pojedinac posjeduje.

Onaj tko postigne uzvišenu razinu užitka šabosa, bit će okrunjen svjetlom 'Šehine' u svijetu koji dolazi.

Onaj tko propusti užitak šabosa u ovom svijetu, imat će, nažalost, isto iskustvo i u 'olam haba'.

R. Elimeleh iz Liženska jednom je svojim učenicima omogućio da iskuse kako prosječan Židov odaje počast šabosu. Kada su stigli na određite u petak ujutro, učenici su bili iznenađeni jer je dotični Židov prodavao pića u gostionici. Oko podneva, primijetili su da Židov prestaje prodavati pića, odijeva svoju odjeću namijenjenu za šabos, te postaje posve druga osoba. Iščekivao je šabos sa istinskom radošću. Kako se sunce primicalo zapadu, njegovo je ushićenje raslo. Poput 'cadika', njegovo je lice sjalo zadovoljstvom.

Začudeni, učenici po povratku su

upitali svog Rabija, kako je moguće da je taj Židov uspio postići toliko visoku razinu duhovnosti. R. Elimeleh im je odgovorio sljedeće:

Jednom je taj *jid* stigao u Černovic na *Erev šabos* zbog tržnice koja se otvarala u nedjelju ujutro.

Sa sobom je ponio novac kako bi kupio stoku te ga je zbog sigurnosti, prije šabosa, pohranio kod R. Chaima koji je bio gradski rabin.

Na *Moce šabos*, kada se Židov vratio po svoj novac, novca nigdje nije bilo. Duboko potresen i uzrujan,

R. Chaim se srušio u nesvijest. Kada se povratio svijesti, ponovno je pretražio čitavu kuću, no novac nije uspio pronaći. Bio je toliko ožalošćen da se onesvijestio i po drugi puta. Obitelj ga je pokušala ponovo osvijestiti, no bezuspješno. Tek kada je taj *jid* prišao R. Chaimu i na uho mu prišapnuo da se odriče potraživanja tog novca, on se ponovno osvijestio.

Prije no što je napustio Černovic, *jid* se vratio do R. Chaima kako bi ponovio svoju odluku o odricanju od potraživanja tog izgubljenog novca. R. Chaim je bio dirnut velikodušnošću i iskrenošću tog Židova te ga je stoga blagoslovio blagoslovom koji kaže da će taj Židov od tog dana nadalje biti nagrađen iskustvom istinskog zadovoljstva šabosa. Iz tog je razloga, zaključio je R. Elimeleh, taj Židov bio u stanju iskusiti istinsku suštinu šabosa i 'olam haba'. ■

Prevela Anja Grabar

Rabbi Shaul Rosenblatt:

Stvaranje znači da svijet ima smisao

Ovaj odlomak govori o šest dana stvaranja, Edenskom vrtu, prvoj pogrešci čovječanstva, posljedicama i izgonu, Kainu & Abelu, deset naraštaja do Noaha, uvodu u Potop & odluci o uništenju čovječanstva.

Uvijek me, kada čitamo početak Knjige Postanka, preplavi značaj ideje stvaranja. Jednostavno rečeno, činjenica da je svijet 'stvoren' znači da on ima svoj smisao.

Jer uza sva nastojanja egzistencijalističkih filozofa da daju sve od sebe kako bi otkrili smisao u slučajnosti, ona jednostavno ne postoji. Ljudsko biće u osnovi nije drugačije od mrkve ako svemir nije stvoren.

Da budem jasan - činjenica što netko ne želi da život bude besmislen je, po mom sudu, vrlo loš razlog da se vjeruje u B-ga. B-g postoji ili ne postoji. On za mene neće postojati kada kraju dođe moje vrijeme na ovome svijetu, kao što neće postojati niti za Richarda Dawkinsa kada on dođe svome kraju. On postoji za nas obojicu ili ga nema ni za jednoga od nas. Vjerovanje u B-ga stoga što to čini život podnošljivijim zapravo je čisti ateizam s flasterom religije. Ja sam pobornik toga da je uvijek bolje suočiti se sa stvarnošću koliko god ona neprijatna bila - nego živjeti u ugodi iluzije. Pretvarajući se da B-g ne postoji samo će odgoditi posljedice vlastitih postupaka. A pretvarajući se da postoji

neće vam vrijediti ništa jednom kad vas ne bude.

No pretpostavimo li za trenutak da je ovaj svemir istinsko djelo stvaranja, to ima vrlo značajne posljedice. To znači da postoji smisao mog postojanja; to znači da moj uspjeh ili to što ga nema imaju važnost; to znači da se svijet može promijeniti i postati bolje mjesto; i to znači da unatoč toga što moja masa čini manje od jednog milijarditog od milijarditog od milijarditog od milijarditog od milijarditog od milijarditog dijela ovog ogrom-

nog svemira, ja sam i pored toga važan.

Zaista je predivno na ovakav način započeti Bibliju - s takvom porukom nade. Svemir ima smisla; a mi, ljudska bića, stvoreni smo na Bžju priliku tako da možemo biti partneri s njime u izgradnji ovog svijeta. Jednostavno ne može biti boljeg početka knjige od ovoga. Kao što sam rekao, dobar početak ne čini to istinitim. Ali ako jest, ova poruka je nevjerovatno ohrabrujuća i nadahnjuje nas poletom. ■

Rabbi dr. Abraham J. Twerski:

Adam – Jedinstvena Individua

Tijekom stvaranja Hašem je dao da zemlja iznjedri mnoštvo stvorenja, i bilo ih je mnogo od svake vrste. Adam je, međutim, stvoren kao pojedinac. Midraš pita: "Zašto je čovjek stvoren kao jedna individua?" te daje nekoliko razloga.

Možda je još jedan razlog zbog kojeg je čovjek stvoren kao pojedinac to što je Hašem namjeravao da svaka osoba bude jedinstvena. "Baš kao što su crte njihova lica jedinstvene, tako su im i umovi jedinstveni" (*Tanhuma Pinhas 10*). U namanju ruku, tako to trebalo biti.

Sjećam se ljudi koje sam poznavao 1930-ih. To su bili ljudi koji su se iselili iz istočne Europe početkom dvadesetog stoljeća, a bili su užasno jedinstveni. Mnogi su od njih bili poznati po nadimcima. Shimon je bio jedan krasan *talmid haham* koji je bio poznat kao "der krumer tzadik" (izopačeni *cadik*). Mordechai je bio poznat kao "jom hašiši". Bila su dva Chaima: Chaim S. bio je "Chaim fun America", a Chaim F. bio je "Chaim fun Canada". Eliezer je jedva znao Humaš, a otkako su primijetili da gleda u Zohar, bio je poznat kao "Zohar hakadoš". Moshe W. je prepričavao ono što je u dnevnom tisku Morgen Journal čitao o kraljici od Sabe, što mu je pribavilo naziv "Malka Sheba". Moshe W. mora da je učinio nešto što je opravdalo ime kojim su ga nazivali: Elifaz ben Esav. Nadimci su bili obilježja njihove jedinstvenosti. (Pogrdni nadimci su za svaku osudu i oni krše halahu, no svejedno su ukazivali na osobnost te osobe.)

Umове tih ljudi nisu oblikovali masovni mediji, niti odgojno-obrazovne ustanove, stoga je osobnost svake od tih osoba bila jedinstvena poput otisaka njihovih prstiju i ni-

hovog DNK. Svaka je osoba mislila za sebe, no neslaganja je bilo iznenađujuće malo.

Danas mi glasamo u blokovima i razmišljamo u blokovima. Na nas utječu masovni mediji, velike korporacije i čelnici obrazovnih institucija. Štoviše, odgojno-obrazovni sustav kritiziran je da prisiljava učenike na uniformnost, što je rezultiralo osrednjošću i jednoobraznošću. Popuštamo svakom prohtjevu koji je jači od nas. Naše umove oblikuje sve osim nas samih.

Doista postoje pravila i principi kojih se moramo svi držati, ali unutar ovih parametara postoji dovoljno prostora da budemo ono što jesmo. Što je moj cilj u životu? Što smatram da je sreća? Koje su moje jedinstvene sposobnosti koje bih trebao razvijati? Kakav način života želim?

Rebe Shalom Shachna, otac Rebea iz Rhizina, oženio je unuku Rebe Nachuma iz Černobila. Kasniji hasidi nisu odobravali postupke Rebe Shaloma Shachne, koji nisu bili u skladu s černobilskim praksama i požalili su se Rebe Nachumu. Kad je Rebe Nachum upitao svog unuka zbog čega se ne povinuje tim pravilima, ovaj mu je odgovorio prisposobom.

Jaje patke pomiješalo se s jajima kokoši. Kad su se pilići izlegli, majka ih je odvela u šetnju. Dok su prolazili pokraj potoka, pačić je uskočio u njega. Majku kokoš je uhvatila panika. Počela je vikati: "Izlazi van! Utopit ćeš se!" Pače je odgovorilo: "Nemoj se bojati, majko, ja znam plivati."

Rebe Nachum rekao je svojim hasidima: "Ostavite ga na miru, on zna što radi." Odatle je došla dinastija iz Rhizina, poznata po svojoj jedinstvenosti.

Poslušajte riječi Rava Shloma Wol-

be. "Svaki pojedinac, poput Adama, jedan je cijeli svijet. Postojanje milijardi ljudi ne umanjuje jedinstvenost svakog pojedinca. Svaka individua je jednokratni fenomen."

Svaka bi osoba trebala znati: "Ja, sa svojim snagama i talentima, crta lica i osobinama ličnosti, jedinstven/a sam na svijetu. Među svima onima koji danas žive i koji su živjeli u svim prošlim naraštajima, nije bilo nikoga poput mene, niti će ikada biti nekoga poput mene, sve do kraja vremena, Hašem me poslao u svijet s jedinstvenom misijom koju ne može ispuniti nitko drugi osim mene samog, u mom jednokratnom životu" (*Alei Shur vol.2, str.71*)

I ponovo, "Koliko li je daleko od poštovanja prema Hašemu osoba koja traži odobravanje samo drugih i spremna je oponašati sve što vidi da drugi čine". (*Alei Shur vol.1 str. 132*).

Možda je fenomen kojeg sam uočio samo površan, makar ne i irelevantan. Kada bi netko upitao moju stariju braću gdje su učili, rekli bi: "Kod Reb Shlome", pozivajući se na Hagaona Rebbe Shlome Heimana iz Mesivte Torah Vodaas. Drugi bi rekli: "Kod Reb Ahrona", što se odnosilo na Hagaon Rebbea Ahrona Kotlera iz Lakewooda. Drugi bi rekli: "Kod Rava", što se odnosilo na Hagaon Rebbea Yosefa Dova Soloveichika. Kad danas pitate *ješiva bahura*, gdje on uči, on odgovara: "U Ponevežu" ili "U Brisku," ili "U Čebinu" ili "na YU". Studenti se identificiraju s mjestom, a ne s osobom.

Možda je prikladnije slijediti instinkt krda. To će nas poštediti potrebe da razmišljamo sami za sebe. Međutim, ako je sreća rezultat samospoznaje i samoispunjenja, možda ćemo svoju sreću žrtvovati zbog prikladnosti. ■

Rabbi Shlomo Carlebach:

Duša Šabosa

"B-g je stvorio svijet za šest dana, a na Šabos (Šabat) se odmarao." Kakvog li tužnog prijevoda! Na Šabos, B-g je svijetu dao dušu. Na Šabos B-g je stvorio svijet duša, dubine, okus onoga što je najstvarnije. Šabos je Ime B-ga.

Sveti Šabos, dan za kojim najviše čeznemo, dan je koji nam daje snagu da počnemo iznova. Tri se stvari nazivaju *hemda*, što znači čežnuti i željeti onako potpuno, da nas dovede do ludila (sveto ludilo): Šabos, Tora i Izrael. Istinski Židov privržen je ovoj svetoj, neizlječivoj ludosti.

Šabos kao test. Ako želite znati koliko vam netko sviđa, vidite možete li sjediti s tom osobom bez da išta radite. Šabos je stoga dan vama. Nemojte ništa raditi i pokažite svoju ljubav prema Hašem.

Micva Šabosa je Šabos. Kada Šabos dođe, ja žarko želim služiti B-gu na ničim ograničen način. Tijekom tjedna, moje ograničeno i neograničeno ja su razdvojeni. Na Šabos moje ograničeno i neograničeno ja objedinjuje Šabos - Micva Šabosa je sam Šabos. Yid HaKodesh je rekao: "Neki ljudi na Šabos jedu ribu, a neki na Šabos jedu Šabos".

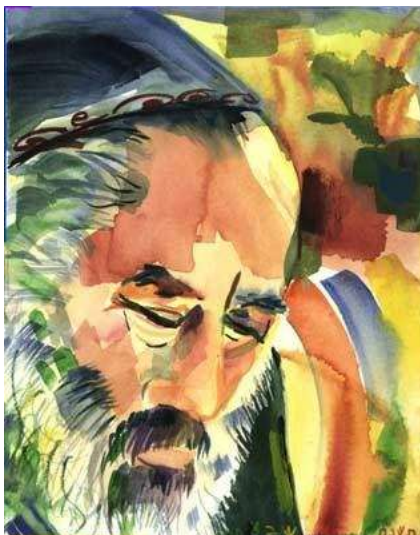
Dragocjenost Šabosa. Socheshever Rebbe, zet Kotzker Rebbea je rekao: "Zamislite da ja prestanem držati Šabos; ja ga ne prestajem držati zato što mi se ne sviđaju vrijednosti koje Šabos ima, već zato što mi on više nije dragocjen. Zato, kada vršim *tešuvu*, ja moram naučiti dragocjenost judaizma." Sve što vam B-g daje vi ne primete dotle dok ne spoznate koliko je to dragocjeno. Ja mogu biti oženjen, ali ako ne znam

koliko je to dragocjeno, to neće predstavljati ništa.

"Vi možete svaki Šabos držati do zadnjeg slova zakona, ali ako Šabos ne dopre do najdubljeg i najuzvišenijeg mjesta u vašem srcu, vi niste držali Šabos."

Šabos šalom. Postoje neki trenuci kada se moram osjećati savršeno, potpuno (*šalem*). Šest dana u tjednu radim poput psa i ne mogu imati taj osjećaj. Na Šabos ja primam božanski nadahnut osjećaj spokoja, mira, potpunosti - *Šabos šalom* - zbog čije svetosti čovjek osjeća savršenstvo. Taj će vam dan dati snagu da sebe "popravite" preko tjedna. Vi ćete znati što treba "popraviti", jer ćete doživjeti trenutak u kojem je duša bila potpuna.

Šabos je povratak u raj. Raj je mjesto gdje je sve dobro, sve je sveto, sve je lijepo. Raj je mjesto gdje mi iznenada postaje jasno da mogu popraviti sve svoje pogreške. I još više, sve što sam mislio da je bila pogreška, svaka ulica za koju sam mislio da je pogrešna, bili su jedini put da dođem tamo.

Kada je B-g Adama istjerao iz Raja, On je zadržao dio njegove duše da ostane tamo. Na Šabos, B-g oslobađa taj dio i vraća ga čovjeku. To je naša dodatna duša na Šabos. Tog dana dobijamo priliku da se vratimo u raj. Bilo je postavljeno pitanje, kamo bi Adam otišao na Šabos da nije bio istjeran iz raja? B-g bi ga odveo u Jeruzalem, *Jeruzalem u visinama*, koji nama još nije otkriven. Raj je mjesto koje poznajem od ranije; Jeruzalem u visinama nikada nisam doživio. Sada moram biti zadovoljan rajem na Šabos, nadamo se da ćemo u budućnosti biti dovedeni u Jeruzalem u visinama.

Prema našoj svetoj tradiciji, na Šabat morate biti na višoj razini nego tijekom tjedna. Svi znaju da je B-g stvorio Adama i Evu u petak, pred Šabat, šestog dana stvaranja. I prema našoj tradiciji, oni su istog dana okusili zabranjeno voće. I samo jednu sekundu prije zalaska sunca bili su prognani iz raja.

No onda, na Šabat, B-g ih je doveo natrag u raj. Dakle, čak i ako je svijet izgnan iz raja tijekom ostalih šest dana u tjednu, na Šabos cijeli se svijet ima priliku vratiti u raj.

Šabos ima dva vida. Postoji držanje Šabosa svetim, prema trideset devet zakona o Šabosu, povlačenjem iz svijeta, nešto poput neproduktivnosti. No, s druge strane postoji blaženstvo Šabosa, nutrina Šabosa, koja je dar s Neba. Blagoslov Šabosa je čak još dublji od raja. To je tajna između B-ga i mene, između mene i ljudi koje toliko volim. Šabos je mir, jer mir je tajna, tajna dubine, najdublje dubine. Tajne su najdublja

(nastavak s 18. stranice) **Rabbi Shlomo Carlebach: Duša Šabosa**

B-ža objava. Istinski čovjek Šabata je onaj koji ide ulicama svijeta i podijeli tajnu sa svakim ljudskim bićem koje ugleda. Ali s onima koje voli, to je tajna nad tajnama.

Na Šabos kažemo: "*Šabos hi mil-zok, refua krova livo*". Šabos je najdublje iscjeljenje na svijetu. Naši sveti rabini nas uče da doktori mogu jedino izliječiti nogu ili ruku, oni je ne mogu nadomjestiti novom nogom ili rukom. Ali Šabos nam, na duhovnoj razini, vraća naše ruke i noge. Ne samo to, Šabos nam, o blagi B-že, daje novi um, nove oči i nove uši!

Šabos je naj snažniji vitamin jer su njegovi nutrijenti oni koji mogu izliječiti dušu. Na Šabos s Neba silazi nova energija. Ali energija i njezine duhovni nutrijenti odbijaju da budu primljeni u prljavu posudu. Postoji mnogo načina na koje možemo sami obaviti svoje čišćenje i pročišćavanje. Ali za one od nas koji čak ni to ne mogu, jednu sekundu prije Šabosa čistoća i svetost također silaze u svijet. Sretni su oni koji ih mogu primiti i ispuniti njima svoja srca.

Šabos je najviše središte energije na svijetu. To nije dan kada ne radite ništa. Šabos je dan kada je vaša duša na najvišoj razini. Što je ono najdragocjenije što posjeduju ljudska bića? Prema Rebbe Nachmanu, to su naše misli, ono što možemo zamisliti u svojim umovima i srcima.

Na Šabos naše misli moraju biti toliko uzvišene, toliko nebeske, da možemo razgovarati s B-gom. I ne samo s B-gom, nego i s ljudima! Jer ako se ne možete osjećati bliskim

nekome tko stoji pored vas, nekome koga možete vidjeti svojim očima, kako se onda možete osjećate bliskima s nekim koga ne možete vidjeti? I što više ljude gledate s velikom ljubavlju, to više možete vidjeti B-ga u svakome. Ali, gledali mi ljude s velikom ljubavlju ili ne, bile naše misli nebeske ili ne, na Šabos se nešto događa svijetu - svijet ponovno postaje neograničen.

Šabos se razlikuje od svih ostalih blagdana. Gemara objašnjava da na svijetu nije bilo Židova, ne bi postojali židovski blagdani. Ali Šabos će uvijek postojati, čak i kada ne bi bilo Židova da ga poštuju, jer se na Šabos nešto događa svijetu, B-g otvara vrata, i s Neba nam dolazi nešto toliko sveto, i sve što trebamo učiniti je da to pokupimo.

Zohar HaKodeš (Sveti Zohar) pita, otkuda Noahu snage da se odupre svijetu koji je bio pokvaren do srži? Kad su svi oko njega izgledali izopačeni i ludi, Noah i njegova obitelj izdržali su sami samcati, zar ne? Odakle mu snaga?

Pa, ime "Noah" je ista riječ kao i hebrejska riječ za "odmor". Zohar HaKodeš kaže da je Noah želio služiti B-gu, Noah je htio držati Šabos. Pošto nitko drugi nije pokupio sna-

gu koja se spustila s Neba, Noah i njegova obitelj mogli su uzeti svu energiju! I na taj način je on imao snage da se odupre svijetu. U svojim kostima on je nosio moć svijeta.

Zato si svaki Šabos zamislite kako bi bilo kada biste mogli iz svijeta pokupiti moć Neba. Zamislite koliko biste snage dobili, koliko svetosti bi mogli unijeti u svoje kosti.

Prema velikim kabalistima, voda nikada nije bila stvorena, ona je oduvijek jednostavno bila tamo. U knjizi Postanka nigdje se ne kaže da je B-g stvorio vodu. Voda ima moć "s onu stranu stvaranja", moć da vas opere i očisti, i da učini da sve raste. Naši nas rabini uče da, kako bismo doista osjetili blagoslov Šabosa, moramo najprije uroniti u *mikve*.

Svjetla Šabosa. Svjetla koja je palila naša majka Sara gorjela su od petka do petka. Kada ja tijekom tjedna zapalim svjetiljku, svatko je može ugaziti. Međutim, u petak navečer paljenje svijeća se vrši s tolikom duhovnom snagom, da njihova svjetlost traje od petka do petka. Prema našoj logici, svjetlo Šabosa, B-žje svjetlo je toliko beskrajno moćno, da što mu može svijeća dodati? Ali to je jedan od ispravaka Evinog grijeha, što je jela sa Drva Znanja. Zato nije istina da je svijeća beznačajna. Prema Drvetu Života svaka svijeća čini svjetlo još beskonačnijim i dubljim. B-žje je svjetlo poput Picassa, ono toliko nadilazi ljepotu da ne može doprijeti do dubine moje duše. Ali slika moje najdraže Darie svjetli poput male svijećice Šabosa koja doista razdire moje srce. ■

Prevela Tamar Buchwald

Rabbi Shaul Youdkevitch, Live Kabbalah:

TJEDNI ZOHAR: BEREŠIT

Mnogo je stranica napisano u Zoharu o *parašat Berešit* i riječi "Berešit", ili Postanak, U početku, što nas uči o važnosti ove *paraše* i mnogih skrivenih tajni koje se u njoj nalaze.

Ono glavno što možemo vidjeti je razlika između svijeta iluzije kojeg doživljavamo sa svojih pet osjetila, i svijeta istine Gornjih svjetova. Stvarnost koju percipiramo svojim osjetilima u svijetu iluzije tek je nagovještaj, sjena značajnijih događaja u svijetu istine. Konkretno značenje ovoga je da ne smijemo držati stvarnim ono što vidimo i čujemo.

Nakon prvog čitanja *paraše* učinit će nam se da postoji mnogo pitanja koja izazivaju špekulacije. *Paraša* otpočinje opisom stvaranja svijeta, i to od prvog dana "B-g je stvorio nebesa i zemlju ... I reče B-g: neka bude svjetlost i bi svjetlost ... i prozva B-g svjetlo danom a tamu je nazvao noći ...". A ipak, dalje u priči se kaže da su nebeska tijela koja svijetle stvorena četvrtog dana, kako bi se "odvojilo dan od noći". Kako onda može biti da su dan i noć stvoreni prvoga dana, ako ih se moglo razdvojiti odvojiti pomoću svijetlećih tijela koja su stvorena četvrtog dana?

Još jedan paradoks nalazimo u stvaranju trećega dana - "niknu iz zemlje trava, bilje koje donosi sjeme po svojim vrstama" i "stablo što nosi plodove sa sjemenom po svojim vrstama". A onda u 2. poglavlju, po završetku priče o stvaranju, bude zapisano "... nijednog stabla polj-

skog još nije bilo na zemlji, niti je je bilje poljsko još raslo, jer Vječni B-g još nije doveo kišu na zemlju, i nije bilo čovjeka da obrađuje zemlju."

Postoji filozofsko propitivanje koje nam može pomoći u rješavanju ovih suprotnosti, koje postavlja pitanje da li drvo koje se sruši u šumi, a nema nikoga u blizini, proizvodi zvuk. Razmatranje o ovom pitanju u suvremenoj fizici nudi odgovor da stablo ne proizvodi zvuk. Na sličan način, prije nego što je bilo nekoga tko će identificirati i imenovati predmete kod stvaranja, oni nisu postojali; nisu postojale ni žive i nežive tvari, niti dimenzija vremena.

B-g je stvorio čovjeka dajući mu ulogu da daje imena stvorenome. Mi imamo sposobnost da odredimo

što se događa u našoj stvarnosti, a naša stvarnost je uvijek subjektivna. U priči o Adamu i Evi i Drvetu znanja, Adamov je grijeh bio to što je rekao B-gu "... Žena koju si dao da bude sa mnom, ona mi dade s drveta; pa sam jeo". Adam okrivljuje B-ga, umjesto da preuzme odgovornost za svoje postupke. Okrivljavajući druge, ili Stvoritelja, mi zapravo osporavamo svoju svrhu u životu - sebe kao stvoritelja. Mi tada prestajemo biti na Njegovu sliku, i prebacujemo odgovornost za svoju bol i patnju na druge. Isto tako, u priči o Kajinu i Abelu, pisano je: "I Vječni je uvažio Abela i njegovu žrtvu, ali Kajina i njegovu žrtvu nije uvažio. I to ozlovoljilo Kajina, i lice mu se namrgodi ". I ovdje nas tekst uči da oslanjajući se na druge u prilog vlastite sreće, mi se odričemo svoje moći, i više nismo stvaratelji. U Knjizi Postanka, U početku, imamo priliku da počnemo iznova ispunjavanjem svoje svrhe da budemo stvaratelji; mi smo producent i režiser, urednik i kritičar filma o našem životu. ■

Chanoch Ben Yaakov:

IZGRADNJA SVIJESTI: ISCJELJIVANJE SVIJETA

מחצתי ואני ארפא וגו

[B-g reče: "Ja udaram i Ja iscjeljujem." *Ponovljeni zakon 32,39*

Hebrejska riječ za "udariti" (*mahacti*) povezana je s riječju "barijera" ili "pregrada" (*mehica*). Bolest od koje svijet danas boluje je umjetna prepreka između duhovnog i materijalnog. Poteškoće koje doživljavamo u pokušaju da osjetimo duhovno u onome što radimo ili kada pokušavamo primijeniti naše nada-hnuće na naš svakodnevni život jest prava definicija egzila. U mesijansko doba, B-g će učiniti da ovaj rascjep zaraste. Granica koja razdjeljuje transformirat će se u vrata koja povezuju, i time omogućiti da se duhovno i materijalno ponovno sjedine. Na taj će način u budućnosti biti odstranjeno zlo: B-g će se u takvoj mjeri otkriti da će zlo - poricanje B-ga - jednostavno prestati postojati.

Iz toga slijedi da je način da ubrzamo dolazak mesijanskog doba, voditi brigu da oplemenimo čak i najniže aspekte našeg materijalnog života, unoseći u njih što više duhovnosti. Živim "mesijanskim" životom na taj način, mi činimo svoj dio da poništimo egzil. *Sefer HaMa'amarim 5730, str. 211-212.*

B-g je rekao Mojsiju da obavijesti Židovski narod da, nakon što će primiti posljedice za svoj propust u odanosti Savezu s B-gom, B-g će ih utješiti i istovjetne posljedice staviti na one koji su ih progonili.

Pitanja

Smatrate li da svijet funkcionira

po principu uzroka i posljedica?

Slažete li se s idejom o mesijanskom procesu uzroka i posljedica?

Mogu li ljudi živjeti mesijanskim životom i uzdići tjelesnost pomoću duhovnosti?

Znate li kako uzdići tjelesnost? Želite li naučiti?

Davanje imena životinjama

Ako dublje pogledamo u tekst o davanju imena životinjama, vidjet ćemo da to nije bilo nešto obično, poput recimo kada gradonačelnik dopusti građanima da daju nazive ulicama svoga grada.

Prema kabali ime je povezano sa biti tog bića i ono spaja njegovu dušu s njegovim tijelom (zbog toga se pozivanjem po imenu može čovjeka probuditi iz besvjesnog stanja).

Zato je prema Midrašu (B'rešis Raba, 17, 4), kada je B-g stvorio čovjeka, a anđeli prigovorili rekavši kako je pogreška napraviti stvorenje tako prikladno za grijeh, B-g odgovorio: "Vidjet ćete da je njegova mudrost veća od vaše, da vidimo kako biste vi nazvali životinje." B-g je doveo životinje, ali anđeli im nisu bili u stanju nadjenuti imena. Adam je to mogao, i oni su povukli svoj prigovor.

Stoga vidimo da su imena vrlo duboke i duhovne stvari.

Sada možemo postaviti dva pitanja: 1) Što ima tako važno u davanju imena životinjama? Ako ime povezuje dušu s tijelom onda bi životinje već morale imati imena, a ako ih nisu imale, kako su mogle živjeti? 2) Zašto anđeli, koji su svakako duhovniji od čovjeka, nisu mogli dati imena životinjama? ■

Biseri hasidske mudrosti

Licemjer

Među hasidima R. Menahema Mendela iz Lubaviča ("Cemach Tzedek," 1789.-1866.) bio je i jedan poduzetnik kojega je posao odvodio u velike gradove Rusije, kao i u druge strane prijestolnice. Kako je vrijeme odmicalo, postajalo je njemu sve

neugodnije kretati se tim sredinama u njegovom dugom crnom kaputu i sa šeširom na glavi. S vremenom se on na svojim putovanjima počeo odijevati sve više na svjetovni način. Naravno, nastavio je putovati svome Rebeu u tradicionalnom hasidskom ruhu.

Onda se jednoga dana pojavio u Lubaviču u svom poduzetničkom ruhu.

"Rebe," obznanio je, "odlučio sam okončati moje licemjerno ponašanje. Ovo je način kako se oblačim na svim svojim putovanjima. Zašto bih onda obmanjivao i sebe i druge sa svojom hasidskom odjećom?"

Rebe ga sasluša, pa mu onda mirno odgovori:

"Reb Yankel, mislite li da nisam bio svjestan da se drugačije oblačite u Njemačkoj i Francuskoj nego u Lubaviču? Pa ipak, nadao sam se da nam se ovdje pokazujete u pravom svjetlu, a da ste tamo licemjer." ■

Hitbodedut - meditacija,
Govor koji dolazi iz nutrine,
U kojemu nema utabanih staza.
Osobna ispovijest pred Bogom.
To je izabrani put.
Zato svakodnevno kroči njime.

R. Nahman iz Breslova ■

Svatko mora uporno i neumorno
Tražiti ono što je izgubio.
Pa čak ako još ništa nije pronašao,
Pronašao je mnogo,
Već samim naporom koji je uložio u
potragu.

R. Noson iz Breslova ■

Bisere sakupio i preveo Nenad Vasiljević

Rabbi Dr. Azriel Rosenfeld:

Šulhan Aruh

Šulhan Aruh ("postavljeni stol") skup je onih područja halahe - židovskog vjerskog prava - koja su danas primjenjiva. Sastavio ga je Rabi Yosef Karo iz Safeda (Izrael) otprilike 1560. godine, i postao je općeprihvaćen kao mjerodavan nakon što ga je Rabi Moshe Isserls iz Krakova (Poljska) oko 1570. godine nadopunio napomenama (poznatim kao Mapa - "stolnjak") iznoseći pravorijeke kojih se drže aškenaski Židovi.

Šulhan Aruh se sastoji od četiri dijela:

Orah hajim ("Način života") – svakodnevni zakoni, zakoni o suboti i blagdanima

Jore De'a ("Ono podučava znanju") - zakoni o hrani; odnosi s ne-Židovima; zelenaštvo; menstruacija i uranjanje; zavjeti i prisege; poštovanje roditelja i učenjaka; izučavanje Tore; dobrotvorno davanje; obrezivanje; prozeliti i robovi; Tora i svitci na dovratcima; novi usjevi; smjese; proenac; prinosi od kruha, usjeva i stada; zabrana; bolest, smrti, pokop i žalovanje.

Even Ha-Ezer ("Kamen pomoći") - zakoni o razmnožavanju, braku i razvodu

Hošen Mišpat ("Naprsnik odredbi") - zakoni u vezi sudaca i svjedoka; zajmovi i potraživanja; zastupnici, partneri i susjedi; stjecanja, kupnje i darovi; ostavština i baština; izgubljena i pronađena imovina; polaganje depozita, iznajmljivanje i zaduživanje; krađe, pljačke, štete i ozljede.

Svrha ovog niza tekstova je predstaviti sažetak sadržaja Šulhan Aruha koji može poslužiti kao uvod u daljnje izučavanje. Sažetak se temelji isključivo na Šulhan Aruhu i Mapi (obično se postupa po potonjem kada se međusobno razlikuju) i naglašava opća načela; oni izostavljaju mnoge pojedinosti i ne uključuje pravorijeke koji su dani u komentarima ili kasnijim kodeksima.

Dio I: Orah hajim

Poglavlje 46 – Hanuka

Osmodnevni blagdan Hanuke započinje 25. kisleva (670,1). Pale se svijeće (671,1) a posmrtni govori i postovi su zabranjeni (vidi 670,1.3.), no dopušteno je raditi; međutim, žene imaju običaj da ne rade dok god gore svijeće (670,1). Primjereno je jesti svečane obroke, a običaj jesti sir (670,2).

Jedna svijeća se pali prve noći, druge dvije, i tako dalje (671,2); svake noći, prvo se upali nova svijeća (676,5). Svijeće svake osobe trebaju se nalaziti na drugom mjestu (671,2), i svijeće trebaju biti međusobno odvojene (671,3-4). Ako je moguće, svijeće treba staviti kod vanjskih vrata (s lijeve strane: 671,7) ili na prozor (671,5.7.8.) i trebaju se razlikovati od drugih svijeća koje se koriste (vidi 671,7). U vezi stavljanja svijeća na ili u blizini vrata u petak navečer vidite 680,1-2. Moraju se nalaziti više od tri pedlja, ali manje od 20 lakata (po mogućnosti, manje od deset pedalja) iznad tla (671,6). Uobičajeno je da ih se pali na južnom zidu sinagoge između poslijepodnevni i večernjih službi, no ta-

kođer ih treba paliti i kod kuće (671,7), po mogućnosti kad padne mrak (672,1), ali može i kasnije noću ako je potrebno (vidi 672,2).

Svijeće moraju gorjeti jasnim svjetlom; poželjno je koristiti maslinovo ulje (673,1). Zabranjeno je koristiti se njihovim svjetlom (iako neki dopuštaju njihovo korištenje u vjerske svrhe); stoga je za osvjjetljenje potrebno drugo svjetlo (671,5; 673,1), također je uobičajeno koristiti drugu svijeću za paljenje svijeća (vidi 674,1-2). Nema potrebe ponovo upaliti svijeću ukoliko se ugasi (vidi 673,2), ali ako je upaljena na pogrešnom mjestu, mora je se ponovo upaliti na odgovarajućem mjestu (675,1). Stijenj (fitalj) i svijeće mogu se ponovno upotrijebiti ako su prikladne za upotrebu (vidi 673,3-4); u vezi davanje ulja u svijeću vidi 675,2; u vezi ostatka ulja vidi 677,4.

Prve se noći, blagoslovi "... Koji nam je zapovjedio da palimo svijeću za Hanuku", "... Koji je ukazao čuda našim precima ...", i "... Koji nas je uzdržao na životu ..." kažu prije paljenja svijeća; ostalih noći kažu se samo prva dva blagoslova (676,1-2). Osoba koja ne može paliti svijeće, a

za koju ih nitko ne pali, kada ugleda svijeće Hanuke kaže "... Koji je ukazao čuda...", i prve noći "... Koji nas je uzdržao na životu..." (676,3). Nakon paljenja kaže se "Ove svijeće ..." (676,4).

Uobičajeno je da čovjek koji je daleko od kuće upali svijeće čak i ako netko za njega pali svijeće kod kuće; vidi 677,1,3. U vezi paljenja svijeća za žene i djecu vidi 675,3 i 677,2. U petak navečer svijeće Hanuke pale se prije subotnih svijeća (vidi 679,1); u vezi toga pale li se prije svijeće za Havdalu u subotu navečer, vidi 681,2, no, u svakom slučaju se ne smiju koristiti u svrhu Havdale (681,1). U vezi toga što ima prednost između subotnih svijeća, svijeće Hanuke i vina za Kiduš ili Havdalu, vidi 678,1.

"Za čuda ..." se dodaje u drugi blagoslov nakon jela i predzadnji blagoslov svake Amida; vidi 682,1-3. U sklopu jutarnje službe se kaže Halel, a Tahanun i Psalam 20 se ne kažu (683,1). U vezi čitanja Tore vidi 684,1; u vezi čitanja iz Tore i Proroka na šabat(e) Hanuke vidi 684,2; u vezi čitanja na mladi mjesec *teves* (radnim danom ili subotom) vidi 684,3. ■

Alan Morinis

Program musara

Što je musar?

Na početku ste puta u musar. Kao kod svakoga puta, prije nego što krenemo potreban nam je plan područja koje ćemo istraživati. Time mislim reći da moramo postaviti pitanje: Što je to musar?

Musar je tisućljetna Židovska tradicija koja nam nudi da proniknemo u život. To je također i režim za osobnu promjenu. On pruža izrazito Židovski odgovor na one vrste pitanja o životu koje bi postavio svatko tko o životu razmišlja.

- Zašto stalno ponavljam iste greške?
- Zašto nanosim bol sebi i drugima?
- Koje korake mogu poduzeti da svoj život približim svom duhovnom potencijalu?
- Postoje li obrasci koje mogu naučiti iz lekcija prethodnih generacija?

U tom smislu, musar je vremenom prokušan praktični Židovski savjet za život. Dok sam još bio na početku istraživanja musara, kada su me ljudi pitali kakve sam rezultate uočio proučavajući i primjenjujući ga, ja bih iskreno odgovorio: „Malo rjeđe zabrljam.“

U ovom tečaju, dok ćemo proučavati i primjenjivati musar, mi ćemo činiti ono što su studenti musara činili stoljećima, a to je usmjeriti svoju pažnju na oplemenjivanje odlika našeg unutarnjeg života. Razmotrit ćemo mnoge crte

karaktera – istinitost, ljutnju, ljubaznost, zahvalnost i druge – koje su stepenice na tom putu prema svetosti. Po riječima rabina Yechezkela Levensteina (1895-1974), koji je bio voditelj musara u glavnim ješivama po Europi i Izraelu: "Primarna zadaća čovjeka na ovome svijetu je da očisti i uzdigne svoju dušu." To je glavna svrha musara, i ovaj tečaj će vas voditi tim putovima.

Definicija musara?

Riječ "musar" doslovno znači "ispravak" ili "poduka" a ponekad i oštrije "prigovor", "ukor" ili "sramota." Riječ se po prvi puta pojavljuje u Ponovljenom zakonu 11,2 i javlja se mnogo puta u Bibliji. Danas, riječ musar služi i u suvremenom hebrejskom kao riječ za "etiku."

Musar u Židovskom svijetu ima duboku i značajnu povijest. Njegovi su korijeni čvrsto ukorijenjeni u tradiciji Tore – gdje nalazimo knjige

poput knjige Propovjednika kralja Solomona i Talmud, posebno njegove agadičke dijelove, koji se ne bave pravom (prvenstveno traktat Pirkej Avot), u kojima nalazimo važne smjernice za život.

Musar je također i oznaka za vrstu literature. Kad neka osoba kaže da on ili ona uči musar, to znači da oni traže smjernice u nekoliko desetaka glavnih tekstova ove tradicije koji se zapisuju tijekom posljednjih 10 stoljeća. Među njima se nalaze:

Uđite u bilo koju Židovsku knjižaru i upitajte za odjel musara, pa će vam pokazati nekoliko polica knjiga, od kojih su mnoge prevedene na engleski ili druge jezike.

U tom korpusu tekstova sadržan je akumulirani uvid u ljudski život kojeg su misaoni i sućutni rabini zabilježili tijekom pokoljenja. Oni su točno odredili gdje život ide kako treba, a gdje odlazi u krivom

Hrvatski naslov	Hebrejski naslov	Pisac	Razdoblje	Mjesto
Dužnosti srca	Hovot HaLevavot	Rabi Bahja ibn Pakuda	11. stoljeće	Španjolska
Dveri pokajanja	Sha'arej Tešuva	Rabenu Jona iz Gerondija	13. stoljeće	Španjolska
Staze pravednika	Orhot Cadikim	nepoznat	16. stoljeće	Španjolska
Deborina palma	Tomer Devora	Rabi Moshe Cordovero (Ramak)	16. stoljeće	Cfat, Izrael
Put pravednika	Mesilat Ješarim	Rabi Moshe Chaim Luzzatto (Ramchal)	1740.	Italija
Svođenje računa s dušom	Hešbon Ha'Nefeš	Rabbi Menachem Mendel Leffin	1811.	Ukrajina
Borite se za istinu!	Mihtav mi'Elijahu	Rabbi Eliyahu Dessler	1980.-ih	Engleska i Izrael

(nastavak s 24. stranice) Alan Morinis Program musara

smjeru.

Primjena pouka

Međutim, koliko god učenje bilo vrijedno truda i uzbudljivo, musar je mnogo više od samog učenja. On je u prvom redu nešto što se čini. Musar je disciplina transformacijskih postupaka koji se temelje na uočavanju i učenju koje nalazimo u njegovim tekstovima. Put za tu preobrazbu je postavljen u tekstualnim izvorima, ali musar koji učite nije zamišljen tako da ostane samo intelektualan. Ako su dobre ideje jedino što dobijate, onda nećete steći pravu korist od musara. To je poput dobi-

vanja rezultata medicinskih pretraga - ako otkrijete da vam je kolesterol previsok ili tlak prenizak, i ne učinite ništa u vezi toga, onda ta informacija neće imati utjecaja na vaš život. Jednako tako, učenje musara znači primijeniti pouke koje izvučete iz tekstova, u praktičnom smislu, u svom vlastitom životu.

Jedan od načina primjene musara je putem postupka introspekcije. U tradiciji musara nalazimo raznovrsne meditacije, kontemplacije, vizualizacije, napjeve, i vođenje dnevnika - čemu je svrha da izvrši određeni učinak na vaš unutarnji život. U ovom tečaju, naučit ćemo i

primijeniti neke od ovih tehnika.

Kao put vlastitog duhovnog razvoja, musar obuhvaća i rad na sebi. No, važno je naglasiti, to se ne čini radi samoga sebe. Usavršavanjem i uzdizanjem svog unutarnjeg života, i njegovanjem duše, vi bistrite svoje unutarnje svjetlo i na taj način postajete svjetiljka koja šalje svjetlo u svijet. Upravo zbog toga musar nije "self-help". Njegova svrha nije to da ćete zadovoljiti sve svoje želje, već da ćete postati *gospodar* svojih želja, kako biste bili u stanju ispuniti svoj potencijal, koji je iznad svega duhovne prirode. ■

Alan Morinis Vezano uz parašu: Snaga heroja

Okruženi smo kulturom koja slavi prepuštanje užicima. Pravi je heroj onaj koji prakticira samosvladavanje.

Čovjek koji ne obuzdava svoj vlastiti duh sličan je gradu u koji je provaljeno i koji nema zidina da ga štite. - Izreke 25,28

Mida ili duševna osobina *gevure* podrazumjeva "snagu". Ona se pojavljuje na mnogim mjestima i na mnogo načina, i čitave novine možete čitati kao komentar o ulozi *gevure* u javnom i privatnom životu. Koristi li se policija suviše nekontroliranom moći? Hoće li vlada postaviti granice stvarima koje se događaju u društvu? Je li obitelj suviše popustljiva? Gdje su granice prikazivanja seksualnosti na televiziji i pri oglašavanju? Pogledajte dnevne vijesti s ove točke gledišta i vidjet ćete koliko je važna osobina *gevure* i koliko je postavljanje ovog okvira za razumijevanje dnevnih zbivanja prosvjetljujuće.

U musarskoj misli, sila koja nas zabrinjava nije moć pokretanja planina, već snaga koja vam je potre-

ba da prevladate svoj najveći izazov: sebe same. Ovo je od posebne važnosti za našu generaciju jer živimo okružena kulturom koja s oduševljenjem slavi potpuno prepuštanje užicima, osobinu potpuno suprotnu osobini samosavlđivanja.

Vježbanje samosavlđavanja oduvijek je bilo teško. Možda zato i hebrejska riječ *gevura* u sebi sadrži hebrejski izraz za junaka, *gibor*. Vježbanje samosavlđavanja nije ništa drugo do herojski čin.

"Kako se netko može naviknuti na osobinu *gevure*?" glasi početak jednog poglavlja u knjizi kabalističkog musara *Tomer Devora*, rabina Moshea Cordovera, jednog od meni najdražih musarskih tekstova. On nas upozorava nas da je *gevura* pri-tajena u svemiru i da kad se pretjerano prepustimo svojim željama, posljedica je da ta "sila" iz pozadine bude potaknuta i tada možemo očekivati suočavanje s ozbiljnom presudom. Način da izbjegnemo toj vanjskoj *gevuri* koja donosi tešku kaznu je vježbanje naše vlastite sposobno-

sti unutarnje *gevure*, drugim riječima, samosavlđavanje.

Samosavlđavanje ovisi o samosvijesti. Poznavanje samoga sebe nam precizno otkriva ona područja na kojima možemo imati moć da primijenimo samosavlđavanje. Želje mogu biti vrlo moćne i stoga trebate imati osjećaj je li vjerojatno da će biti izvediva jednostavna samokontrola ili ne. Pristup musara je da si zadate vrlo male korake, jer nitko ne pobjeđuje putem neuspjeha. Ako smatrate da ćete imati poteškoća u potpunom svladavanju, pokušajte srezati cilj na pola.

Kada je Rabi Israel Salanter, otac musarskog pokreta, htio pomoći lučkim radnicima u Danziga da počnu poštivati Šabat, on nije od njih zatražio da prestanu raditi na taj dan, već da prestnu pušiti dok rade. Slično tome, možda nećete moći odjednom prestati s nekim navikama, ali lako može biti da ćete u potpunosti biti u stanju svaki drugi ili treći dan odbaciti ono što vas trenutno drži u šakama. ■

Iz domaćeg tiska

PREDRAG EJDUS

"Napustio nas je jedan od najboljih i najsavremenijih glumaca"

b92 29.9.2018.

Napustio nas je jedan od najboljih i najsavremenijih glumca koje smo imali, saglasili su se sagovornici Tanjuga Milan Vlačić, Boban Jevtić i Radoslav Zelenović povodom smrti doajena jugoslovenskog i srpskog glumišta Predraga Ejdusa.

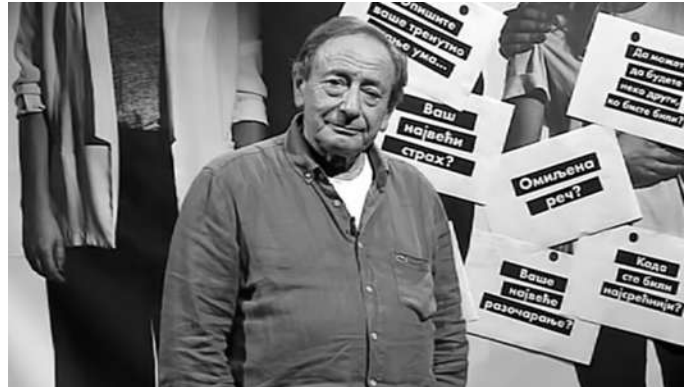
Hroničar kulture i publicista Milan Vlačić kaže da je Predrag Ejdus bio jedan od najmodernijih, najsavremenijih i najjuvrljivijih glumaca na jugoslovenskoj sceni.

"Imao je dikciju koja je na fantastičan način pokrivala sve varijante srpsko-hrvatskoig jezika. Ako se osvrnemo na njegov opus, jasno je da se Ejdud podjedanko dobro sanlazio u filmskoj i televizijskoj produkciji. Naravno, u pozorištu je briljirao i iza njega će ostati

antologijske uloge kao što je Kir Janja na sceni narodnog pozorišta u Beogradu. Veliki gubitak za sve nas koji cenimo istinsku vrhunsku umetnost i za našu kulturu generalno", kazao je.

Direktor filmskog centra Boban Jevtić napominje da je Ejdus likove koje je tumačio boji svojim urođenim aristokratskim šarmom i tananom ironijom čime se nametnuo kao jedinstvena pojava na sceni i na filmu.

"Njegov stil, delikatnost, snagu izraza, nije bilo moguće imitirati, zato je tako lako obezbedio svoje mesto na vrhu. Ostvario je nezaboravne uloge u pozorištu, filmu i televiziji, stekao ogromnu popularnost i gotovo familijarnu prepoznatljivost kod publike. To mogu samo izuzetni umetnici. Nenadoknadv gubitak", rekao

je Jevtić.

Radoslav Zelenović direktor Audio-vizuelnog arhiva i Centra za digitalizaciju SANU kaže da je odlazak Predraga Ejdusa nenadoknadv gubitak za našu kulturu.

"Napustio nas je jedan od najznačajnijih i najboljih glumaca jugoslovenske scene koji je uspevao da da izgradi sopstveni izraz u pozorištu i na filmu. Njegov karakter i način

umetničkog stvaranja bili su prepoznatljiviji široj publici. Uspevao je da minijaturne uloge poput trubača-vođe orkestra u filmu "Zona Zamfirova" da pretvara glumačka remek dela", dodao je Zelenović.

Brojni mediji u regionu preneli su vest da je umro "doajen srpskog glumišta" Predrag Ejdus. ■

POLITIKA

Janša: Slovenija treba priznati Jeruzalem kao prijestolnicu Izraela

index 27.9.2018.

SLOVENIJA bi trebala priznati Jeruzalem kao prijestolnicu Izraela te tako slijediti potez američke administracije predsjednika Donalda Trumpa, izjavio je ovih dana prvak slovenske oporbe i bivši slovenski premijer Janez Janša u razgovoru za jedan izraelski list, u kojemu je kritizirao politiku prijašnje i sadašnje slovenske vlade, a ta je izjava dočekana s iznenađenjem u slovenskoj javnosti.

Kako komentiraju slovenski mediji, Janša priznanje Jeruzalema kao izraelskog glavnog grada nije predlagao niti ovoga proljeća, kada je oštro kritizirao namjeru vlade Mire Cerara da prizna nezavisnost Palestine.

Od toga je kasnije premijer

Miro Cerar odustao, a Janša je svoje protivljenje namjeri vlade tumačio time da većina zemalja Europske unije nije priznala Palestinu.

Sada oporbeni čelnik predlaže potez koji bi bio u eklatantnoj suprotnosti s politikom EU-a, jer Jeruzalem kao prijestolnicu nije priznala nijedna članica EU, dok su svečanosti otvaranja američkog veleposlanstva u tom gradu prisustvovali samo veleposlanici četiriju članica, među kojima nije bilo slovenskoga, piše u komentaru Janšine izjave vladi blizak portal Siol.net.

Prava pozadina Janšine izjave

"Podržavam priznanje Jeruzalema kao prijestolnice Izraela, to ne bi bilo samo

priznanje jedne činjenice nego i signal da će nastojanja da dođe do stvarnog mira biti nagrađena", kazao je Janša u razgovoru za izraelski list "Israel Haymon", za koji Siol.net tvrdi da je zapravo vrlo tiražni "tabloid" blizak izraelskom premijeru Benjaminu Netanyahuu i njegovoj stranci Likud te da je u vlasništvu Sheldona Adelsona, američkog magnata židovskih korijena.

Adelson je bio jedan od glavnih financijera Trupove predsjedničke kampanje, a blizak je prijatelj Stevea Bannona, Trumpova bivšeg savjetnika koji se sada trudi povezati europsku populističku desnicu kojoj u zadnje vrijeme tendira i Janšina stranka, navodi slovenski portal Siol.net.

To je vjerojatno i prava pozadina Janšine izjave u dugom intervjuu za izraelski list koji ga "glorificira" kao najzaslužnijeg za slovensko osamostaljenje i kao "arhitekta slovenske demokracije", navodi Siol.net.

U nedavno objavljenom razgovoru sadašnji oporbeni prvak, relativni pobjednik zadnjih parlamentarnih izbora, opetovano je opširno kritizirao slovenske političke prilike i politiku zadnjih vlada.

Naveo je da njegovoj stranci dolazak na vlast godinama sprječava "duboka država" i stari, lijevi lobiji koji su ekonomski i interesno povezani, te da je Slovenija, kakva je sada s njegovom strankom u oporbi, još daleko od političke "normalizacije". ■